

JONGEREN- RAPPORTAGE OVER KINDERRECHTEN IN NEDERLAND 2012

Kinderrechtencollectief
www.kinderrechten.nl

KINDERRECHTEN

Jongerenrapportage over Kinderrechten in Nederland 2012

Inhoudsopgave

Inleiding	3
Methode	4
Uitkomsten NJR Panelonderzoek	6
NJR Panel over Kinderrechten	6
De rechten die jij belangrijk vindt	8
De rechten die jij het minst belangrijk vindt	11
Opkomen voor je rechten	12
Meepraten of meebeslissen	15
Rechten van jongeren in kwetsbare situaties	17
Conclusie	18
NJR Panelonderzoek en interviews vergeleken	20
Uitkomsten interviews met jongeren in kwetsbare situaties	22
Algemene principes	22
Voorzieningsrechten	27
Bescherminsrechten	34
Participatierechten	41
Conclusie	44
Bronnen	46
Colofon	46
Bijlagen	47
Vragenlijst	47

Inleiding

Elke vijf jaar rapporteert de Nederlandse overheid aan het VN-comité inzake de Rechten van het Kind hoe het staat met de rechten van kinderen in Nederland. Parallel daaraan rapporteren ngo's over de status van kinderrechten in Nederland. NJR en het Kinderrechtencollectief vinden dat ook de stem van kinderen en jongeren gehoord moet worden als het gaat over hun rechten. We vroegen daarom velen jongeren in Nederland of ze hun rechten kennen, hoeveel waarde ze aan hun rechten hechten en of ze ooit voor die rechten hebben moeten opkomen.

In deze jongerenrapportage vertellen jongeren uit heel Nederland zelf hun verhaal. Zij geven hun mening over kinderrechten. Ze vertellen hoe zij hun leven in Nederland ervaren en geven aan waar het mis gaat. Ook brengen ze een aantal aandachtspunten naar voren en geven ze aanbevelingen aan de Nederlandse regering en de Verenigde Naties. Uit de rapportage komt naar voren dat ruim zes op de tien jongeren (61%) wel eens heeft moeten opkomen voor een of meer rechten die in het VN-verdrag inzake de Rechten van het Kind staan. Zo heeft een kwart van de jongeren moeten opkomen voor het recht op een eigen mening. Het is belangrijk dat er naar de stem van jongeren wordt geluisterd, juist over de dingen die hen aangaan. Een meisje dat dakloos is, geeft aan waarom dit zo belangrijk is: 'Ieder kind heeft recht op een eigen mening, daar gaat dit hele gesprek ook over. Als jij je mening niet vertelt en laat gelden, dan kom je nooit ergens.' De persoonlijke verhalen van de jongeren vormen de leidraad van deze rapportage. Het zijn de jongeren zelf, die aangeven waar het mis gaat met hun rechten en waar het beter moet. Speciale aandacht is er voor de ervaringen van jongeren in kwetsbare situaties. Zij zijn het meest afhankelijk van een goede uitvoering van het verdrag, maar worden het minst gehoord. Via deze rapportage hebben de geïnterviewde jongeren een podium gekregen om namens alle jongeren in kwetsbare situaties te vertellen waar er voortdurend inzet nodig is om de kinderrechten in Nederland te waarborgen. Zoals een jongen treffend aangeeft: 'Luister naar ons. Zorg dat jullie, de regering, ook luisteren naar de vergeten verhalen van jongeren.'

De rapportage is samengesteld uit bijdragen van ruim 800 jongeren. Allereerst hebben we jongeren in heel Nederland via een enquête gevraagd

naar hun kennis over kinderrechten. We vroegen de jongeren in hoeverre ze bekend zijn met het Kinderrechtenverdrag, welke rechten ze belangrijk of onbelangrijk vinden en of ze wel eens moeten opkomen voor hun rechten. De uitkomsten van deze enquête vind je terug in het eerste gedeelte van dit rapport. Daarnaast zijn we het land ingetrokken om jongeren in kwetsbare posities te vragen naar hun mening over en ervaring met kinderrechten. We vroegen ze om hun eigen verhaal te vertellen, om aan te geven waar het mis gaat en welke aanbevelingen zij hebben. Deze verhalen zijn terug te vinden in het tweede gedeelte van het rapport.

Niet alle rechten uit het VN-Kinderrechtenverdrag zullen worden genoemd. We bespreken alleen de rechten die naar voren kwamen uit de interviews en enquêtes. Na de uitkomsten en conclusies uit de enquête, behandelen we de verhalen van de jongeren in kwetsbare posities. We beginnen met de rechten die vallen onder de algemene principes. Daarna wordt er stilgestaan bij de rechten die vallen onder voorzieningen, bescherming en participatie. De bijdragen zijn geleverd door jongeren die gedurende de afgelopen vijf jaar of een deel daarvan onder het Kinderrechtenverdrag vielen.

Methode

De jongerenrapportage bestaat uit een kwantitatief en kwalitatief deel. Voor het kwantitatieve deel is een representatieve steekproef gehouden onder jongeren via het NJR Panel. Voor het kwalitatieve onderdeel zijn interviews gehouden met jongeren die op een bijzondere manier met kinderrechten te maken hebben. In het eerste gedeelte wordt inzicht gegeven in of en hoe goed jongeren in Nederland hun rechten kennen, hoeveel waarde ze aan hun rechten hechten en of ze ooit voor die rechten hebben moeten opkomen. De interviews laten zien op welke gebieden jongeren in kwetsbare situaties in Nederland vinden dat hun rechten worden geschonden en op welke manier deze rechten worden geschonden.

NJR Panel

Voor het kwantitatieve onderzoek hebben we een steekproef gedaan die representatief is op basis van geslacht, leeftijd, opleiding, regio en etniciteit. Voor het trekken van een steekproef hebben we een panel, NJR Panel, tot onze beschikking die bestaat uit 20 scholen met in totaal circa 2000

scholieren in de leeftijd van 12 tot en met 21 jaar. Om verantwoorde uitspraken te kunnen doen over wat jongeren denken en wensen zijn de regels van sociaal wetenschappelijk onderzoek gehanteerd. Dat wil zeggen dat het onderzoek voldoet aan voorwaarden als representativiteit, betrouwbaarheid en validiteit. Het NJR Panel onderscheidt zich doordat er geen sprake is van zelfselectie¹: onze steekproef is zuiver. Onderzoek onder het NJR Panel is een door Professor Micha de Winter ontwikkelde onderzoeksmethode die is overgedragen aan NJR.

Via het NJR Panel krijgen jongeren de mogelijkheid om hun mening te geven. Het doel is om jongeren hun mening te laten geven over een onderwerp waar zij zelf mee te maken hebben en waar de politiek of andere organisaties hun mening over willen peilen. Het ontwikkelde instrument voorziet in een behoefte van jongeren om gehoord te worden en de behoefte van beleidsmakers en andere geïnteresseerden om inzicht te krijgen in de meningen en gedragingen van jongeren.

1 De scholieren vullen de vragenlijst klassikaal in.

Kenmerken van de onderzochte groep jongeren

In totaal hebben 746 jongeren de vragenlijst² ingevuld. De gemiddelde leeftijd is 16 jaar. De onderzochte groep bestaat voor 51% uit meisjes en voor 49% uit jongens. Van de onderzochte jongeren volgt 45% het vmbo, 15% het mbo, 24% de havo, 15% het vwo en 1% heeft niets ingevuld. Acht op de tien jongeren hebben ouders die beiden in Nederland zijn geboren. Onder de respondenten heeft 18% één of twee ouders die in het buitenland zijn geboren. De meeste jongeren uit die groep (13% van alle ondervraagde jongeren) hebben één of twee ouders uit een niet-westers land³. In dit onderzoek hebben we ook gevraagd hoe lang de jongeren in Nederland wonen. Vrijwel de meeste jongeren in het onderzoek zijn in Nederland geboren. Vijf procent is niet in Nederland geboren; 3% woonde alleen de eerste jaren in het buitenland en 2% woont nog maar kort in Nederland.

Interviews met jongeren in kwetsbare situaties

In totaal hebben 71 jongeren in kwetsbare posities hun mening laten horen. Er zijn 32 diepte-interviews afgenomen en 5 focusgroepen gehouden. Tijdens de interviews werd er gevraagd naar de kennis van de jongeren over hun rechten, welke rechten ze belangrijk vinden en waar hun rechten volgens hen worden geschonden. In de focusgroepen kwamen verschillende rechten aan bod en was er de mogelijkheid voor de jongeren om op elkaar te reageren. De vragenlijst uit het NJR Panelonderzoek is gebruikt bij de interviews maar vormde niet de leidraad voor het gesprek.

De jongeren in kwetsbare situaties zijn via verschillende instanties benaderd voor deelname aan dit onderzoek. Bij het samenstellen van de groep geïnterviewden is er rekening gehouden met geslacht, leeftijd, regio en kwetsbare situatie. Jongeren in de volgende situaties zijn meegenomen in dit onderzoek: jongeren in jeugdzorginstellingen (11), jongeren in een justitiële jeugdinrichting (10), jonge vluchtelingen en kinderen woonachtig in een asielzoekerscentrum (8), zwerfjongeren en dak- en thuisloze jongeren (9), jongeren met een lichamelijke of geestelijke beperking (7), jongeren die opgroeien in armoede (22) en jonge moeders (4).

Kenmerken van de onderzochte groep jongeren

De geïnterviewde groep bestaat uit 42 jongens (59%) en 29 meiden (41%). De gemiddelde leeftijd van de jongeren is 17 jaar. De jongste geïnterviewde is 11 jaar en de oudste 23 jaar. Onder de respondenten heeft 62% van de jongeren een of twee ouders die in het buitenland zijn geboren. 38% van de jongeren heeft ouders die beiden in Nederland zijn geboren.

Het Kinderrechtenverdrag is van toepassing op kinderen tot 18 jaar. De bijdragen zijn geleverd door jongeren die gedurende de afgelopen vijf jaar vielen onder de definitie van een kind. In dit onderzoek hebben we ook gesproken met jongeren die ouder zijn dan 18 jaar. Deze jongeren hebben al 18 levensjaren volbracht en kunnen vertellen over hun ervaringen uit het verleden. Het geeft een brede scope van de status van kinderrechten in Nederland, van kind tot jongvolwassene.

2 Zie bijlage voor volledige vragenlijst

3 Het CBS rekent iemand tot allochtoon als ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Tot de categorie 'niet-westers' behoren allochtonen uit Turkije, Afrika, Latijns-Amerika en Azië, met uitzondering van Indonesië en Japan. Op grond van hun sociaaleconomische- en culturele positie worden allochtonen uit de laatste twee landen tot de westerse allochtonen gerekend. Het gaat vooral om mensen die in voormalig Nederlands-Indië zijn geboren en werknemers van Japanse bedrijven met hun gezin. (bron: <http://www.cbs.nl>) Een westerse allochtone jongere kan bijvoorbeeld ook een ouder hebben die in België is geboren. En een jongere met vier Marokkaanse grootouders kan autochtoon zijn, als de ouders van die jongere in Nederland geboren zijn.

UITKOMSTEN NJR PANELONDERZOEK

‘KINDEREN KUNNEN IN
GEWELDDADIGE SITUATIES
VAAK NIET VOOR ZICHZELF
OPKOMEN.’

MEISJE, 20 JAAR, MBO

over het recht op bescherming
tegen geweld

‘JE KAN NIET ZONDER.’

MEISJE, 17 JAAR, HAVO

over recht op zorg en liefde

NJR Panel over Kinderrechten

NJR Panel

Voor het kwantitatieve onderzoek hebben we de mening verzameld van 746 jongeren. In deze enquête vroegen we jongeren in hoeverre ze bekend zijn met het Kinderrechtenverdrag, welke rechten ze belangrijk of onbelangrijk vinden, of ze wel eens hebben moeten opkomen voor hun rechten, in hoeverre ze mogen meepraten in hun omgeving en hoe zij denken dat de rechten van jongeren in kwetsbare situaties zijn geregeld.

Bekend met je rechten

Allereerst vroegen we de jongeren of ze weten dat ze rechten hebben. En of ze bekend zijn met het Verdrag inzake de Rechten van het Kind en waar ze dat van kennen.

De meerderheid van de jongeren (92%) is het eens met de stelling dat kinderen en jongeren rechten hebben. Vooral jongeren van 15 jaar en ouder zijn het eens met de stelling. Een klein percentage (4%) is het niet eens met de stelling en eenzelfde percentage heeft geen mening.

Bijna zeven op de tien jongeren (69%) hebben nooit gehoord van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind (tabel 1). Bijna twee op de tien (19%) hebben er wel van gehoord. Dit zijn vooral havo- en vwo leerlingen. Ruim één op de tien (12%) weet het antwoord niet.

Van de jongeren die het verdrag kennen, kennen de meesten het van de televisie (66%). Ook kennen jongeren het verdrag via school (55%). Dit zijn vooral jongeren van 15 jaar en jonger. Een kleiner percentage kent het verdrag van de krant (35%) of van internet (34%).

Meer dan de helft van de jongeren (55%) heeft nooit voorlichting gehad over kinderrechten. Bijna een kwart (24%) kreeg voorlichting via school en 4% kreeg voorlichting via televisie.

Bijna de helft (47%) hoeft geen voorlichting over kinderrechten. Drie op de tien jongeren willen dat wel. Vooral jongeren van 15 jaar en ouder zouden meer voorlichting willen. Bijna een kwart (23%) weet het niet.

TABEL 1

Heb je gehoord van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind?

Ja	19%
Nee	69%
Weet ik niet	12%

‘NIET IEDEREEN IS
HETZELFDE, MAAR DAT
BETEKENT NIET DAT ER
GEDISCRIMINEERD MOET
WORDEN.’

MEISJE, 15 JAAR, VMBO

over het recht op gelijke
behandeling van alle kinderen
en jongeren

‘DOOR GEZOND ETEN KUN
JE LANGER BLIJVEN LEVEN
EN VOORKOMEN DAT JE
ZIEK WORDT.’

JONGEN, 15 JAAR, VMBO

over het recht op gezond eten
en drinken

'ALS JE WORDT GEPEST,
DAN KUN JE NAAR EEN
EIGEN PLEK.'

JONGEN, 15 JAAR, VMBO

over het recht op een eigen plek
en privacy

'ANDERS ZOUDEN KINDEREN
HET LEGER IN KUNNEN.'

JONGEN, 16 JAAR, VWO

over het recht op bescherming
in oorlogssituatie

'ALS JE GEEN ONDERWIJS
HEBT GEHAD, KUN JE LATER
HELEMAAL NIKS.'

JONGEN, 14 JAAR, VMBO

over het recht op onderwijs

De rechten die jij belangrijk vindt

We vroegen jongeren welke kinderrechten ze kunnen opnoemen, welke rechten ze belangrijk vinden en welke rechten er volgens hen nog bij zouden moeten.

Via een open vraag vroegen we de jongeren welke kinderrechten ze kunnen opnoemen. Vaak noemen jongeren meerdere rechten tegelijk. Het recht op onderwijs noemen zij het vaakst (69%) als hun gevraagd wordt om een aantal kinderrechten op te noemen. Meisjes en havo- en vwo-leerlingen noemen dit recht het meest. Vervolgens noemen jongeren het recht op bescherming tegen zware arbeid (17%), het recht op onderdak (15%), het recht om je mening uit te spreken (11%), het recht op bescherming tegen geweld (10%) en het recht op gezond eten en drinken (10%). Van de jongeren die het recht op bescherming tegen geweld opnoemen, noemen jongeren van westerse ouders dit het meest.

TABEL 2

Welke onderstaande rechten horen bij de kinderrechten volgens jou? (meerdere antwoorden mogelijk)

Onderwijs	89%
Bescherming tegen geweld (bijv. mishandeling, kinderhandel, -misbruik, verwaarlozing, pesten)	88%
Gelijke behandeling van alle kinderen en jongeren	79%
Gezondheidszorg en hulp	75%
Bescherming tegen zware arbeid	75%
Je mening uitspreken	72%
Gezond eten en drinken	68%
Bescherming in oorlogssituatie	67%
Zorg en liefde	67%
Je eigen geloof	62%
Een eigen plek en privacy (privacy=recht om met rust gelaten te worden, bijv. thuis of op internet)	62%
Rust & vrije tijd, spel & recreatie en deelname aan culturele activiteiten	61%
Hulp aan vluchtelingkinderen	54%
Hulp voor gehandicapten	52%
Samenkomen met je vrienden	46%
Hulp aan kinderen die met politie in aanraking komen of kinderen in gevangenissen	44%
Informatie	35%

Jongeren noemen minder vaak het recht op gezondheidszorg en hulp, het recht op gelijke behandeling van alle kinderen en jongeren, het recht op rust & vrije tijd, spel & recreatie en deelname aan culturele activiteiten en het recht op zorg en liefde. Het minst vaak noemen jongeren het recht op een eigen plek en privacy, het recht op bescherming in oorlogssituatie, het recht op informatie en het recht op een eigen geloof.

Jongeren noemen ook rechten die niet expliciet thuishoren in het verdrag, zoals het recht op verzorging en het recht op kinderbijslag. Het recht op hulp voor gehandicapten, het recht op hulp aan vluchtelingkinderen, het recht op hulp aan kinderen die met politie in aanraking komen of kinderen in gevangenissen en het recht op samenkomen met je vrienden zijn geen enkele keer genoemd.

Vervolgens hebben we de jongeren gevraagd aan te kruisen welke rechten er bij het verdrag horen. Ze konden daarbij kiezen uit een rij waarin alle rechten uit het verdrag waren opgenomen. Bijna twee op de tien jongeren (19%) geven dan aan dat alle in die rij genoemde rechten onderdeel van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind zijn. De meeste jongeren kruisen echter niet alle rechten aan. De meest aangekruiste rechten zijn: het recht op onderwijs (89%), het recht op bescherming tegen geweld (88%), het recht op gelijke behandeling van alle kinderen en jongeren (79%), het recht op gezondheidszorg en hulp (75%), het recht op bescherming tegen zware arbeid (75%) en het recht op het uitspreken van een eigen mening (72%) (tabel 2). De groepen die het recht op bescherming tegen geweld en het recht op bescherming tegen zware arbeid aankruisen, bestaan relatief vaak uit meisjes.

De drie rechten die het minst worden aangekruist als horende bij het Kinderrechtenverdrag, zijn het recht op het samenkomen met vrienden (46%), het recht op hulp aan kinderen die in aanraking komen met de politie of kinderen in gevangenissen (44%) en het recht op informatie (35%).

Naast het uit het hoofd opnoemen van kinderrechten en aangeven welke rechten tot het verdrag horen, vroegen we de jongeren ook welk recht zij het belangrijkste vinden. Zij noemen dan het recht op bescherming tegen geweld (20%) (tabel 3). Op de tweede plaats staat het recht op gelijke behandeling van alle kinderen en jongeren (13%). Daarna volgen het recht op onderwijs (12%), het recht op gezond eten en drinken (12%), het recht op zorg en liefde (10%) en het recht op gezondheidszorg en hulp (10%).

Van de jongeren die het recht op bescherming tegen geweld en het recht op zorg en liefde als belangrijkste rechten beschouwen, zijn het relatief vaak de meisjes die dat vinden. De groepen die het recht op gezond eten en drinken en het recht op een eigen plek en privacy het belangrijkste vinden, bestaan relatief vaak uit jongens. De groepen die het recht op zorg en liefde en het recht op rust en vrije tijd de belangrijkste rechten vinden, bestaan relatief vaak uit jongeren van 15 jaar en jonger.

‘HET RECHT OP HULP BIJ ZWANGERSCHAP BIJ JONGEREN MOET ERBIJ.’

MEISJE, 16 JAAR, HAVO

‘HET RECHT OM ECHT KIND TE ZIJN, MOET ERBIJ.’

MEISJE, 17 JAAR, HAVO

‘HET RECHT OP VERDRIET- VERWERKING MOET ERBIJ.’

MEISJE, 19 JAAR, MBO

‘IK VIND HET BELANGRIJK
MAAR IN DIT RIJTJE HET
MINST BELANGRIJK. TE
VEEL PRIVACY KAN OOK
VERKEERD AFLOPEN.’

MEISJE, 19 JAAR, MBO

over het recht op een eigen plek
en privacy

‘DIE MENSEN KIEZEN
ER ZELF VOOR OM TE
VLUCHTEN.’

JONGEN, 15 JAAR, VMBO

over het recht op hulp aan
vluchtelingkinderen

‘WE HEBBEN GEEN OORLOG
IN NEDERLAND.’

MEISJE, 17 JAAR, VWO

over recht op bescherming in
oorlogssituatie

‘ZE HEBBEN ER ZELF VOOR
GEZORGD DAT ZE DAAR
TERECHT ZIJN GEKOMEN,
DUS VIND IK HULP
UITGESLOTEN.’

JONGEN, 16 JAAR, VMBO

over recht op hulp aan kinderen
die in aanraking komen met politie
of kinderen in gevangenissen

TABEL 3

Welk recht vind je het belangrijkste?

Bescherming tegen geweld (bijv. mishandeling, kinderhandel, -misbruik, verwaarlozing, pesten)	20%
Gelijke behandeling van alle kinderen en jongeren	13%
Onderwijs	12%
Gezond eten en drinken	12%
Zorg en liefde	10%
Gezondheidszorg en hulp	10%
Je mening uitspreken	4%
Een eigen plek en privacy (privacy=recht om met rust gelaten te worden, bijv. thuis of op internet)	3%
Bescherming in oorlogssituatie	3%
Bescherming tegen zware arbeid	3%
Rust & vrije tijd, spel & recreatie en deelname aan culturele activiteiten	3%
Samenkomen met je vrienden	2%
Hulp voor gehandicapten	1%
Informatie	1%
Hulp aan kinderen die in aanraking komen met politie of kinderen in gevangenissen	1%
Hulp aan vluchtelingkinderen	1%
Je eigen geloof	0%

We vroegen de jongeren welke rechten er aan de kinderrechten zouden moeten worden toegevoegd. Een aantal jongeren (34 in totaal) gaf hier antwoord op. Het recht op (zak)geld wordt als eerste genoemd (9 keer genoemd). Vervolgens noemen jongeren stemrecht vanaf 16 jaar (7 keer genoemd), het recht op inspraak en medezeggenschap (3 keer genoemd), het recht op hulp als je gepest wordt (3 keer genoemd) en het recht op bescherming tegen uitbuiting, zoals mensenhandel of prostitutie (3 keer genoemd).

De rechten die jij het minst belangrijk vindt

We vroegen jongeren welke kinderrechten zij het minst belangrijk vinden en waarom.

Het recht op informatie vinden de meeste jongeren het minst belangrijk (25%) (tabel 4). Dit vinden vooral meisjes. Vervolgens noemen jongeren het recht op hulp aan kinderen die in aanraking komen met politie en kinderen in gevangenissen (14%), het recht op het samenkomen met vrienden (12%), het recht op een eigen geloof (11%) en het recht op bescherming in een oorlogssituatie (10%). Binnen de groep die het recht op samenkomen met vrienden het minst belangrijk vindt, zijn meisjes oververtegenwoordigd. En binnen de groep die het recht op hulp aan kinderen die in aanraking komen met politie of kinderen in gevangenissen en het recht op een eigen geloof het minst belangrijk vindt, zijn jongens oververtegenwoordigd.

‘ZONDER DAT KAN JE WEL LEVEN, OOK AL BEN JE DAN WEL ONGELUKKIGER.’

MEISJE, 15 JAAR, VWO

over recht op rust & vrije tijd, spel & recreatie en deelname aan culturele activiteiten

‘INFORMATIE KUN JE OOK ZELF ZOEKEN.’

JONGEN, 14 JAAR, VMBO

over het recht op informatie

TABEL 4

Welke van onderstaande rechten vind jij het minst belangrijk in Nederland? (1 antwoord geven)

Informatie	25%
Hulp aan kinderen die in aanraking komen met politie of kinderen in gevangenissen	14%
Samenkomen met je vrienden	12%
Je eigen geloof	11%
Bescherming in oorlogssituatie	10%
Hulp aan vluchtelingkinderen	5%
Een eigen plek en privacy (privacy=recht om met rust gelaten te worden, bijv. thuis of op internet)	5%
Bescherming tegen zware arbeid	4%
Rust & vrije tijd, spel & recreatie en deelname aan culturele activiteiten	4%
Onderwijs	3%
Je mening uitspreken	2%
Gezond eten en drinken	2%
Gelijke behandeling van alle kinderen en jongeren	2%
Hulp voor gehandicapten	1%
Zorg en liefde	1%
Bescherming tegen geweld (bijv. mishandeling, kinderhandel, -misbruik, verwaarlozing, pesten)	0%
Gezondheidszorg en hulp	0%

'ALS KIND HEB JE NOG NIET
ECHT EEN EIGEN MENING,
DAT KOMT LATER PAS.'

MEISJE, 17 JAAR, HAVO

over het recht op je mening
uitspreken

'OMDAT JE SOWIESO
SAMENKOMT MET JE
VRIENDEN. JE HOEFT
ER GEEN RECHT VAN TE
MAKEN.'

MEISJE, 18 JAAR, HAVO

over het recht op samenkomen
met je vrienden

Opkomen voor je rechten

We vroegen jongeren of ze wel eens hebben moeten opkomen voor hun rechten. En of ze wel eens om hulp vragen en bij wie ze dat doen. Ook wilden we weten of jongeren bekend zijn met de Kinderombudsman.

Ruim zes op de tien jongeren (61%) geven aan zelf wel eens op hebben moeten komen voor één of meer rechten die in het Kinderrechtenverdrag staan. Zo geeft een kwart van de jongeren aan wel eens op te moeten komen voor het recht op het uitspreken van een mening (tabel 5). Bijna twee op de tien jongeren (18%) geven aan wel eens op te moeten komen voor het recht op gelijke behandeling. Een iets kleiner aantal (15%) geeft aan wel eens op te komen voor het recht op bescherming tegen geweld, 13% voor het recht op een eigen plek en privacy en 10% voor het recht op rust & vrije tijd, spel & recreatie en deelname aan culturele activiteiten.

TABEL 5

Heb je wel eens moeten opkomen voor onderstaande rechten?
(meerdere antwoorden mogelijk)

Je mening uitspreken	25%
Gelijke behandeling van alle kinderen en jongeren	18%
Bescherming tegen geweld (bijv. mishandeling, kinderhandel, -misbruik, verwaarlozing, pesten)	15%
Een eigen plek en privacy (privacy=recht om met rust gelaten te worden, bijv. thuis of op internet)	13%
Rust & vrije tijd, spel & recreatie en deelname aan culturele activiteiten	10%
Samenkomen met je vrienden	9%
Onderwijs	7%
Je eigen geloof	6%
Gezond eten en drinken	5%
Zorg en liefde	5%
Gezondheidszorg en hulp	5%
Hulp voor gehandicapten	4%
Informatie	4%
Bescherming tegen zware arbeid	2%
Hulp aan vluchtelingkinderen	2%
Bescherming in oorlogssituatie	1%
Hulp aan kinderen die in aanraking komen met politie of kinderen in gevangenissen	1%
Nee	39%

In de groep jongeren die heeft moeten opkomen voor gelijke behandeling, zijn meisjes oververtegenwoordigd. Jongeren die hebben moeten opkomen voor het recht op bescherming tegen geweld, waren relatief vaak de wat oudere jongeren (van 15 jaar en ouder). Het zijn vaker jongens dan meisjes die aangeven op te moeten komen voor het recht op onderwijs.

De meeste jongeren (79%) geven aan om hulp te vragen als ze een probleem hebben. Meisjes geven vaker dan jongens aan hulp te vragen. Een kleine groep geeft aan niet om hulp te vragen bij problemen (9%) en 12% weet het niet.

Jongeren geven aan voor hulp het eerste bij hun ouders of verzorgers aan te kloppen (89%) (tabel 6). Op de tweede plaats staan vrienden (78%). Dit geven meisjes vaker aan dan jongens. Andere familie (31%) en docenten (23%) worden ook genoemd.

TABEL 6

Bij wie of waar doe je dat? (je mag meerdere antwoorden geven) (N=575)

Ouders/ verzorgers	89%
Vrienden	78%
Andere familie	31%
Docent	23%
Vertrouwenspersoon	12%
Internet	11%
Buren	5%
Bureau Jeugdzorg	2%
Geestelijke (bijv. dominee, pastoor, imam)	2%
Maatschappelijk werker	1%
Kindertelefoon	1%
Nationale Kinderombudsman	1%
Raad voor de Kinderbescherming	1%
Rechter	1%
Kinderrechtswinkel	0%
Jongeren Informatie Punt	0%
Nationale Ombudsman	0%
Bij niemand	2%

Driekwart van de jongeren geeft aan niet te weten dat Nederland een kinderombudsman heeft. Een kwart weet dat wel.

‘IK HEB MOETEN OPKOMEN
VOOR HET RECHT OM NIET
GELOVIG TE ZIJN.’

JONGEN, 18 JAAR, VWO

‘VOOR JE EIGEN RECHTEN
OP MOGEN KOMEN BIJ DE
RECHTER.’

JONGEN, 14 JAAR, VMBO

‘ALS DE POLITIE
LANGSKOMT, WORDEN
WE AL GELIJK AANGEZIEN
VOOR HANGJONGEREN.’

JONGEN, 15 JAAR, VMBO

‘WE HEBBEN RECHT OP
BESCHERMING TEGEN
ONECHTE INFORMATIE.’

JONGEN, 18 JAAR, HAVO

'JONGEREN HEBBEN RECHT OP HULP ALS ZE WORDEN GEPEST.'

MEISJE, 13 JAAR, BRUGKLAS

Een aantal jongeren geeft aan te weten dat een kinderombudsman erop toeziet dat de rechten van het kind worden nageleefd (31%) (tabel 7). Minder jongeren geven aan te weten dat een kinderombudsman individuele klachten van jongeren behandelt, informatie geeft over de Rechten van het Kind, klachten over schendingen van kinderrechten registreert en onderzoekt en adviseert over beleid en wetgeving over jongeren.

TABEL 7

Weet je wat een kinderombudsman doet?
(meerdere antwoorden mogelijk)

Toezien dat de Rechten van het Kind worden nageleefd	31%
Individuele klachten van jongeren behandelen	17%
Informatie geven over de Rechten van het Kind	12%
Registreren en onderzoeken van klachten over schendingen van kinderrechten	10%
Adviseren over beleid en wetgeving over jongeren	7%

De meerderheid van de jongeren (91%) vindt dat je altijd ergens terecht moet kunnen met vragen over je rechten. Dat vinden vooral meisjes. Een klein deel (4%) vindt dat niet nodig en 5% weet het antwoord niet.

Bijna zeven op de tien (69%) vinden dat kinderen en jongeren ook naar de rechter moeten kunnen stappen als ze willen opkomen voor hun rechten. Bijna twee op de tien (18%) vinden dat niet nodig en 13% weet het niet.

Meepraten of meebeslissen

We vroegen de jongeren naar de inspraakmogelijkheden thuis, in hun buurt en op school.

De meeste jongeren geven aan thuis mee te mogen meepraten of meebeslissen over hun kleding of uiterlijk (tabel 8). Vervolgens geven jongeren aan het meest te mogen meepraten of meebeslissen over hun schoolkeuze (88%), met welke vrienden ze omgaan (87%), wat ze op televisie willen zien (81%) en het gebruik van hun mobiele telefoon (80%). Meisjes geven relatief vaker dan jongens aan over hun kleding of uiterlijk, hun schoolkeuze, met welke vrienden ze omgaan, het gebruik van hun mobiele telefoon en het internetgebruik te mogen meepraten of -beslissen. Havo- en vwo-leerlingen geven relatief vaker dan andere jongeren aan mee te mogen praten of beslissen over wat ze op televisie willen zien, het gebruik van hun mobiele telefoon, hun internetgebruik, hun bijbaan, hun vakantie en zakgeld. Jongeren van 15 jaar en ouder geven relatief vaker dan de overige jongeren aan te mogen meepraten of -beslissen over wat ze op televisie willen zien, hun vakantie en hoe laat ze thuis moeten zijn.

Jongeren van niet-westerse ouders geven ten opzichte van hun andere leeftijdgenoten minder vaak aan te mogen meepraten of -beslissen over hun kleding of uiterlijk, hun schoolkeuze, met welke vrienden ze omgaan, wat ze op televisie willen zien, het gebruik van hun mobiele telefoon, hun internetgebruik, wat ze eten of drinken en hun bijbaan.

'ALS JE GEEN STEM HEBT
BEN JE VOOR JE GEVOEL
NIETS WAARD.'

JONGEN, 16 JAAR, HAVO

TABEL 8

Waarover mag je thuis meepraten of zelfs meebeslissen?
(meerdere antwoorden mogelijk)

Mijn kleding of uiterlijk	92%
Mijn schoolkeuze	88%
Met welke vrienden ik omga	87%
Wat ik op televisie wil zien	81%
Gebruik mobiele telefoon	80%
Internetgebruik	79%
Wat ik eet of drink	73%
Mijn bijbaan	71%
Mijn vakantie	61%
Hoe laat ik 's avonds thuis moet zijn	59%
Mijn zakgeld	52%

Drie op de tien jongeren geven aan nergens over te mogen meepraten in hun buurt. De jongeren die aangeven dat wel te mogen, praten mee over straatfeesten of sportevenementen (29%), gezellige pleinen of hangplekken (29%) of plekken om te sporten (27%). Jongeren van het

'OP SCHOOL MOGEN WE
MEEPRATEN OVER RECHTEN,
REGELS, INLEVERDATA,
ORGANISEREN VAN DINGEN,
NIEUWE IDEEËN, ETCETERA.'

JONGEN, 17 JAAR, HAVO

vmbo of het mbo geven relatief vaker dan hun leeftijdgenoten aan te mogen meepraten over straatfeesten of sportevenementen. Jongens geven relatief vaker dan meisjes aan te mogen meepraten over plekken om te sporten.

We vroegen jongeren via een open vraag waar ze op school over mee mogen praten. Ruim een kwart van de jongeren die antwoord geeft op deze vraag (26%), antwoordt dat ze over vrijwel niets mogen meepraten (tabel 9). Een zelfde percentage antwoordt dat ze over vrijwel alles mogen meepraten. Een aantal jongeren is iets specifieker; 14% geeft aan mee te mogen praten over de lesstof en 10% over activiteiten.

TABEL 9

Waarover mag je op school meepraten? (N=281)

Vrijwel niets	26%
Vrijwel alles	26%
Lesstof	14%
Activiteiten	10%
Alles, maar via de leerlingenraad	5%
Toetsen	4%
Weet ik niet	3%
Anders	13%

Jongeren voelen zich het meest serieus genomen door hun ouders (90%) (tabel 10). Docenten komen op de tweede plaats (61%), hulpverleners op de derde plaats (58%) en werkgevers op de vierde plaats (55%). Bijna een kwart van de jongeren (23%) voelt zich niet serieus genomen door de politiek en de media. Vooral jongeren van het vmbo en het mbo voelen zich minder vaak serieus genomen door de media.

TABEL 10

Geef bij elke regel aan hoe serieus zij jou, als jongere, nemen:

	Serieus	Geen mening	Niet serieus
Ouders	90%	8%	2%
Docenten	61%	27%	12%
Hulpverleners	58%	37%	5%
Werkgevers	55%	37%	8%
Politie	42%	38%	20%
Buurtbewoners	33%	58%	9%
Politiek	21%	56%	23%
Media	19%	58%	23%

Rechten van jongeren in kwetsbare situaties

Tot slot vroegen we jongeren hoe zij denken dat de rechten van jongeren in kwetsbare situaties zijn geregeld.

De meeste jongeren denken dat de rechten van gevluchte kinderen niet goed geregeld zijn (43%). Vooral meisjes denken dat. Verder denken jongeren dat de rechten van kinderen met problemen thuis (36%) en de rechten van kinderen met ouders met een laag inkomen/uitkering (31%) ook niet goed geregeld zijn. Verder vinden jongeren dat de rechten van gehandicapte kinderen (25%), de rechten van kinderen van gescheiden ouders (24%), de rechten van kinderen in een gevangenis (24%), de rechten van langdurig zieke kinderen (23%) en kinderen in een tehuis (23%) niet goed geregeld zijn.

Per kwetsbare groep moesten de jongeren nog specifiekere aangeven in hoeverre zij denken dat de rechten zijn geregeld; goed, gewoon of slecht. Bijna de helft (47%) denkt dat de rechten van gevluchte kinderen slecht geregeld zijn (tabel 11). Dat denken vooral meisjes. Ruim een derde van de jongeren (34%) denkt dat de rechten van kinderen met ouders met een laag inkomen of uitkering slecht geregeld zijn en ruim een derde (31%) denkt dat de rechten van kinderen met problemen thuis slecht geregeld zijn. Dit denken vooral meisjes en havo- en vwo-leerlingen. De laatstgenoemden denken vaker dat de rechten van kinderen in tehuizen slecht geregeld zijn.

TABEL 11

Hoe denk je dat de rechten van kinderen zijn geregeld?

	Goed	Gewoon	Slecht	Weet ik niet
Gevluchte kinderen	12%	23%	47%	18%
Kinderen met ouders met een laag inkomen of uitkering	14%	35%	34%	17%
Kinderen met problemen thuis	16%	36%	31%	17%
Kinderen in een gevangenis	21%	34%	25%	20%
Kinderen in een tehuis	17%	40%	21%	22%
Kinderen van gescheiden ouders	25%	38%	21%	16%
Langdurig zieke kinderen	30%	33%	17%	20%
Gehandicapte kinderen	30%	36%	17%	17%

Conclusie

In het kader van voorgaande Jongeren-rapportages is in 2002 en 2007 ook gevraagd naar de mening van jongeren over kinderrechten. De enquête in 2007 is gehouden onder 458 jongeren uit het NJR Panel. De enquête uit 2002 werd door het Kinderrechtencollectief afgenomen via landelijk dagblad Trouw en verstuurd naar scholen en instellingen voor jeugdhulpverlening. De respons was 6600⁴. Vanwege de verschillende manieren waarop de steekproeven zijn getrokken, is het minder makkelijk een vergelijking te maken tussen de vier onderzoeken. Toch hebben we de meest opvallende overeenkomsten en verschillen er uitgelicht.

Bekendheid Kinderrechtenverdrag

Bijna twee op de tien van de jongeren hebben van het Kinderrechtenverdrag gehoord. Jongeren die het verdrag kennen, kennen het van de televisie of via school. Vooral jongeren van 15 jaar en jonger kennen het Kinderrechtenverdrag via school. Meer dan de helft van de jongeren heeft nooit voorlichting gehad over kinderrechten. Drie op de tien jongeren zouden meer voorlichting willen over kinderrechten. In 2007 hadden meer jongeren van het verdrag gehoord en in 2002 was dat aantal zelfs nog hoger⁵.

In de huidige rapportage wordt het recht op onderwijs door jongeren het meest genoemd als aan hen gevraagd wordt welke kinderrechten ze kunnen opnoemen. In 2007 werd dit recht ook het meest genoemd.

Als jongeren wordt gevraagd om aan te kruisen welke rechten er bij het verdrag horen, kruisen bijna twee op de tien aan dat alle rechten in de gepresenteerde lijst daartoe behoren, wat correct is. Echter de meeste jongeren kruisen niet alle rechten aan. De meest genoemde rechten die volgens de jongeren bij de kinderrechten horen zijn: het recht op

onderwijs, het recht op bescherming tegen geweld en het recht op gelijke behandeling van alle kinderen en jongeren. In 2007 noemden jongeren ook deze eerste twee rechten; op de derde plaats stond het recht op gezondheidszorg. In 2002 werden het recht op onderwijs en het recht op gezond eten en drinken het meest genoemd als horende bij het verdrag.

De drie rechten die deze keer het minst worden aangekruist als behorende bij het Kinderrechtenverdrag zijn: het recht op het samenkomen met vrienden, het recht op hulp aan kinderen die in aanraking komen met politie of kinderen in gevangenissen en het recht op informatie.

Rechten die jongeren belangrijk vinden

Het recht dat jongeren het belangrijkste vinden, is het recht op bescherming tegen geweld. Op de tweede plaats staat het recht op gelijke behandeling van alle kinderen en jongeren. Daarna volgen het recht op onderwijs, het recht op gezond eten en drinken, het recht op zorg en liefde en het recht op gezondheidszorg. Van de jongeren die het recht op bescherming tegen geweld en het recht op zorg en liefde als belangrijkste rechten beschouwen, zijn het relatief vaak de meisjes die dat vinden. Jongens vinden vaker dan meisjes het recht op gezond eten en drinken het belangrijkste. Van de jongeren die het recht op zorg en liefde het belangrijkste recht vinden, zijn het relatief vaak de jongere jongeren (van 15 jaar en jonger).

In 2007 noemden jongeren exact dezelfde vijf rechten, maar in een andere volgorde. In 2002 vonden jongeren het recht op onderwijs en het recht op gezond eten en drinken het belangrijkste. Verder valt op dat meisjes in 2012 vaker dan jongens het recht op bescherming tegen geweld en het recht op zorg en liefde het belangrijkste recht vinden. Jongens vinden relatief vaker dan meisjes het recht op gezond eten en drinken en het recht op een eigen plek en privacy het belangrijkste. Het recht op zorg en liefde en het recht op rust en vrije tijd worden relatief vaker door jongeren van 15 jaar en jonger als de belangrijkste rechten genoemd.

Het recht op informatie, het recht op hulp aan kinderen die met politie in aanraking komen of kinderen in gevangenissen en het recht op het samenkomen met vrienden vinden jongeren het minst belangrijk. In 2007 noemden jongeren dezelfde rechten als minst belangrijk, maar dan in een andere volgorde.

4 De respons van 2002 was aanzienlijk hoger dan de onderzoeken van 2007 en 2012. Toch zijn deze laatste onderzoeken representatief te noemen, met name door de zuiverheid van de steekproef (zie Methode, pagina 4)

5 In 2007 had 30% van het verdrag gehoord en in 2002 was dat 62%.

In de huidige rapportage vinden vooral meisjes vaker dan jongens het recht op informatie en het recht op samenkomen met vrienden minder belangrijk. Jongens vinden vaker dan meisjes het recht op hulp aan kinderen die met politie in aanraking komen of kinderen in gevangenissen en het recht op een eigen geloof het minst belangrijk.

Opkomen voor je rechten

Veel jongeren hebben ooit moeten opkomen voor één of meer rechten die in het Kinderrechtenverdrag staan. Een kwart moet wel eens opkomen voor het recht om hun mening uit te spreken. Bijna twee op de tien jongeren hebben wel eens op moeten komen voor het recht op gelijke behandeling. Een iets kleiner aantal komt wel eens op voor het recht op bescherming tegen geweld. In 2002 en 2007 kwamen jongeren ook vaak op voor deze drie rechten.

Volgens de huidige cijfers moeten meisjes relatief vaker dan jongens opkomen voor het recht op gelijke behandeling. Jongens moeten relatief vaker opkomen voor het recht op onderwijs. Jongeren van 15 jaar en ouder moeten relatief vaker dan de overige jongeren opkomen voor het recht op bescherming tegen geweld.

De meeste jongeren geven aan om hulp te vragen als ze een probleem hebben. Meisjes geven dat vaker aan dan jongens. Jongeren geven aan voor hulp het eerst bij hun ouders of verzorgers aan te kloppen. Op de tweede plaats geven ze aan bij vrienden hulp te zoeken. Ook in 2002 en 2007 werden ouders en vrienden genoemd als degenen waar jongeren voor hulp komen. In 2007 gaven jongeren echter aan vaker naar vrienden dan naar ouders te gaan.

De meeste jongeren weten nog niet dat Nederland een kinderombudsman heeft. Een kwart geeft aan dat wel te weten. Een aantal jongeren geeft aan te weten wat een kinderombudsman doet, maar de meerderheid weet dat niet.

De meerderheid van de jongeren vindt dat je altijd ergens terecht moet kunnen met vragen. Vooral meisjes vinden dat dat altijd moet kunnen. Bijna zeven op de tien vinden dat kinderen en jongeren ook naar de rechter moeten kunnen stappen als ze willen opkomen voor hun rechten. Dit aantal verschilt weinig van het aantal in 2007 en in 2002.

Meepraten en meebeslissen

Jongeren geven aan thuis over vrijwel alles te mogen meepraten. Dit zagen we ook al in 2007 en 2002;

toen gaven jongeren ook aan thuis over vrijwel alles mee te mogen praten. Jongeren van niet-westerse ouders geven overigens aan minder vaak dan hun leeftijdgenoten thuis mee te mogen meepraten of beslissen over zaken die hen zelf aangaan.

De jongeren die aangeven mee te mogen praten in hun buurt, praten mee over straatfeesten of sportevenementen, gezellige pleinen of hangplekken of plekken om te sporten. Ruim een kwart van de jongeren antwoordt dat ze op school over vrijwel niets mogen meepraten. Eenzelfde deel antwoordt dat ze over vrijwel alles mag meepraten.

Jongeren voelen zich het meest serieus genomen door hun ouders. Docenten komen op de tweede plaats, hulpverleners op de derde plaats en werkgevers op de vierde plaats. In 2007 en 2002 was dit vergelijkbaar; toen voelden jongeren zich ook het meest serieus genomen door hun ouders, docenten, hulpverleners en werkgevers. Waar jongeren zich volgens de laatste cijfers wel serieus genomen voelen door ouders, docenten, hulpverleners en werkgevers, voelen ze zich zelden serieus genomen door de media en de politiek. Vooral jongeren van het vmbo en het mbo voelen zich minder vaker serieus genomen door de media.

Jongeren over kwetsbare jongeren

Jongeren denken dat de rechten van gevluchte kinderen, de rechten van kinderen met ouders met een laag inkomen/uitkering en de rechten van kinderen met problemen thuis niet goed geregeld zijn. In 2007 en 2002 dachten jongeren dat ook.

Algemeen

Alles overziend kan worden geconcludeerd dat er niet veel is veranderd in de mening van jongeren over kinderrechten. Een opvallende trend is echter dat de bekendheid met kinderrechten steeds verder afneemt onder jongeren: Van 62% in 2002 naar 30% in 2007 naar 19% in 2012.

NJR PANELONDERZOEK EN INTERVIEWS VERGELEKEN

De 71 geïnterviewde jongeren in kwetsbare posities die later in deze rapportage nog aan het woord komen, hebben in de interviews verteld wat ze weten van kinderrechten en welke rechten ze belangrijk en onbelangrijk vinden. Deze gegevens vergelijken we met de cijfers van de geënquêteerde jongeren uit het zojuist beschreven panelonderzoek.

Bekendheid met kinderrechten

Van de 71 geïnterviewde jongeren in kwetsbare posities weet 38% wat kinderrechten zijn. Ruim de helft (53%) geeft aan nog nooit van deze rechten gehoord te hebben. Daarnaast heeft 9% van de jongeren er wel eens van gehoord maar kan niet precies aangeven wat de rechten zijn. Jongeren in kwetsbare posities hebben relatief vaker gehoord over kinderrechten dan de geënquêteerde jongeren. Uit het panelonderzoek blijkt dat bijna twee op de tien (19%) jongeren er van hebben gehoord. Bijna zeven op de tien jongeren (69%) hebben er nooit van gehoord en ruim één op de tien (12%) weet het antwoord niet.

Associatie met kinderrechten

Als we de geïnterviewde jongeren in kwetsbare posities vragen naar wat bij ze opkomt als ze het woord rechten horen, worden het meest genoemd: 'wat je wel en niet mag doen' (19%), het recht op onderwijs (13%), het recht op werk en inkomen (13%) en het recht op je eigen mening (13%) (tabel 12).

TABEL 12

Wat komt er bij je op als je het woord rechten hoort?

Recht op 'wat je wel en niet mag doen'	19%
Recht op onderwijs	13%
Recht op werk en inkomen	13%
Recht op je eigen mening	13%
De dingen waar je recht op hebt	9%
Rechter	9%
Recht op basisbehoeften	6%
Recht op vrijheid	6%
Recht op privacy	6%
Plichten	6%

De geënquêteerde jongeren hebben we via een open vraag gevraagd welke kinderrechten ze kunnen opnoemen. Vaak noemen jongeren dan meerdere rechten. Het recht op onderwijs noemen zij het vaakst (69%). Vervolgens noemen jongeren het recht op bescherming tegen zware arbeid (17%), het recht om je mening uit te spreken (11%), het recht op bescherming tegen geweld (10%) en het recht op gezond eten en drinken (10%). Het is opvallend dat zowel de geënquêteerde jongeren als de jongeren in kwetsbare posities het recht op onderwijs en het recht op je eigen mening noemen. De overige rechten uit het VN-Kinderrechtenverdrag worden door beide groepen jongeren niet of nauwelijks genoemd.

Belangrijkste kinderrechten

Aan de geïnterviewden hebben we 18 rechten uit het Kinderrechtenverdrag voorgelegd met de vraag welke vijf rechten zij het meest belangrijk vinden en waarom. Recht op bescherming tegen geweld (30%) wordt door jongeren het vaakst genoemd. Het recht op onderwijs (24%) en het recht op zorg en liefde (24%) worden ook opvallend veel genoemd (tabel 13).

TABEL 13

Welke rechten vind je het belangrijkste?

Geen enkel kind mag mishandeld worden	30%
Ieder kind heeft het recht om naar school te gaan	24%
Alle kinderen hebben recht op zorg en liefde	24%
Ieder kind heeft recht op een eigen mening	21%
Geen enkel kind mag slachtoffer worden van seks	19%
Ieder kind heeft recht op een eigen geloof	18%
Er is voorrang voor kinderen zonder ouders	15%
Alle kinderen zijn gelijk	15%
Ieder kind heeft recht op privacy	14%

Ook de geënquêteerde jongeren geven aan het recht op bescherming tegen geweld (20%) het meest belangrijk te vinden. Het valt op dat jongeren in kwetsbare posities vaker het recht op zorg en liefde (24% van de jongeren) noemen dan jongeren uit het panelonderzoek (10%). Het recht op onderwijs bestempelen beide groepen als één van de meest belangrijke rechten.

Minst belangrijke kinderrechten

Het recht 'Er is voorrang voor kinderen met een handicap' en het recht op privacy worden door veel geïnterviewde jongeren als minst belangrijk genoemd. Het merendeel van de geïnterviewde jongeren geeft aan het moeilijk te vinden om minder belangrijke rechten te noemen, omdat ze voor hen allemaal even belangrijk zijn.

TABEL 14

Welke rechten vind je het minst belangrijk?

Ieder kind heeft recht op privacy	6%
Er is voorrang voor kinderen met een handicap	6%

De genoemde rechten in de interviews komen niet overeen met wat jongeren in het panelonderzoek aangeven als minst belangrijke rechten. Deze laatste groep geeft aan het recht op informatie (25%) het minst belangrijk te vinden. Vervolgens noemen zij het recht op hulp aan kinderen die in aanraking komen met politie en kinderen in gevangenissen (14%), het recht op het samenkomen met vrienden (12%), het recht op een eigen geloof (11%) en het recht op bescherming in een oorlogssituatie (10%).

Conclusie

Er zijn veel overeenkomsten tussen de geïnterviewde jongeren en de jongeren uit het panelonderzoek. Het merendeel van de jongeren weet niet wat hun rechten zijn en heeft nog nooit gehoord van het VN-Kinderrechtenverdrag. Opvallend is dat jongeren in kwetsbare situaties vaker weten wat hun rechten zijn en wat het verdrag inhoudt dan jongeren uit het panelonderzoek. Het recht op bescherming tegen geweld noemen beide groepen als belangrijkste recht. Het recht op onderwijs en het recht op je eigen mening zijn de meest bekende rechten bij beide groepen jongeren. Alle overige rechten uit het VN-Kinderrechtenverdrag worden door beide groepen jongeren niet of nauwelijks genoemd. Beide groepen jongeren vinden het recht op onderwijs één van de belangrijkste rechten. Opvallend is dat jongeren in kwetsbare posities vaker het recht op zorg en liefde noemen, wanneer we jongeren vroegen naar de belangrijkste rechten. Ook is het opmerkelijk dat jongeren in kwetsbare situaties het recht op werk en inkomen (13%) en het recht op wat je wel en niet mag doen (19%) noemen wanneer we ze vragen naar wat bij ze opkomt als ze het woord rechten horen. Deze rechten worden door jongeren in het panelonderzoek niet genoemd.

ALGEMENE PRINCIPES

Dit gedeelte geeft inzicht in de gebieden waarvan jongeren in kwetsbare situaties in Nederland vinden dat hun rechten worden geschonden en op welke manier deze rechten worden geschonden. We beginnen met de rechten die vallen onder de algemene principes. Daarna wordt er stilgestaan bij de rechten die vallen onder voorzieningen, bescherming en participatie.

‘WE ZIJN ALLEMAAL ROOD VAN BINNEN, SNAP JE? ALLE KINDEREN MOETEN GELIJK BEHANDELD WORDEN EN VOOR IEDEREEN MOETEN DEZELFDE RECHTEN GELDEN.’

JONGEN, 22 JAAR, DAKLOOS

Discriminatie

Artikel 2

Alle rechten gelden voor alle kinderen, zonder uitzonderingen. De overheid neemt maatregelen om alle rechten te realiseren en moet ervoor zorgen dat elk kind wordt beschermd tegen discriminatie.⁶

Jongeren over discriminatie

Het recht op gelijke behandeling van alle kinderen vinden jongeren uit het panelonderzoek zeer belangrijk. Het staat op de tweede plaats (13%), na het recht op bescherming tegen geweld (20%). Bijna twee op de tien jongeren (18%) hebben wel eens moeten opkomen voor het recht op gelijke behandeling. Het recht op gelijke behandeling wordt door jongeren in interviews vaak genoemd als een van de meest belangrijke rechten. Een 11-jarig meisje uit een AZC vertelt: ‘Alle kinderen zijn gelijk, het maakt niet uit of je zwart, wit of geel bent.’ Een dakloze 22-jarige jongen verwoordt het als volgt: ‘We zijn allemaal rood van binnen, snap je? Alle kinderen moeten gelijk behandeld worden en voor iedereen moeten dezelfde rechten gelden.’

In het rapport van het Kinderrechtencollectief ‘Kinderrechten in Nederland 2008-2012’⁷ wordt aangegeven dat ‘alle kinderen effectief beschermd moeten worden tegen elke vorm van discriminatie, in het bijzonder kwetsbare kinderen. Kinderen van asielzoekers en vluchtelingen, kinderen van etnische minderheden, kinderen met een beperking en chronisch zieke kinderen kunnen in Nederland niet op dezelfde rechten en dezelfde behandeling rekenen als alle andere kinderen.’ Een thuisloos meisje van 21 jaar bevestigt dit: ‘We hebben allemaal dezelfde rechten, hoewel dat in de praktijk niet altijd zo is.’

6 <http://www.kinderrechten.nl/p/19/850/>

7 Kinderrechten in Nederland 2008-2012, pagina 17.

Uiterlijk

Dak- en thuisloze jongeren voelen zich gediscrimineerd vanwege hun uiterlijk en door de situatie waarin ze zitten. Een zwervjongen van 22 jaar geeft aan: 'Ja soms, als je op straat loopt, dat ze dan naar je kijken, gewoon vanwege je kleur.' Een 19-jarige thuisloze jongen zegt: 'Het opvangtehuis ligt in een wijk en ik voel gewoon dat mensen naar je kijken als je daar naar binnen loopt, dat ze dan denken van oh dat is een jongen die geen huis heeft.' Een aantal van de jongeren geeft aan moeilijk aan werk of een stage te komen vanwege hun uiterlijk. Een dakloos meisje van 20 jaar vertelt: 'Ik draag een hoofddoek, en ben wel Nederlands, dus dan kijken ze me altijd vreemd aan. Ik ben later bekeerd tot het geloof. En bijvoorbeeld met solliciteren: zien ze een Nederlandse naam op het CV, dan word je overal gelijk teruggebeld maar dan kom ik binnenlopen en krijg ik vaak commentaar en krijg ik te horen, ja we bellen je nog. Vervolgens hoor ik niks meer.'

Ook tienermoeders voelen zich buitengesloten en ervaren dat mensen anders naar ze kijken. Alle geïnterviewde tienermoeders geven aan nagekeken te worden op straat, veel te maken te hebben met roddels op school en moeilijk aan een baan of stageplek te komen vanwege hun situatie. Een 17-jarige tienermoeder vertelt: 'Ja op straat kijken mensen jou na hè. En dan kijken ze in de kindervagen, of ze kijken naar hem of naar mij. Ik vind niet dat mensen je zo mogen beoordelen, ze zeggen vaak niks, maar ogen zeggen genoeg.' Een jonge moeder van 19 jaar: 'Op school waren er toen wel roddels. Allemaal achter mijn rug om, dat voel je gewoon en je bent natuurlijk echt jong. En mensen keken je op straat aan. Maar dat zul je altijd wel hebben. Ik bedoel mijn dochtertje is nu 4 jaar en ik ben ook nog steeds heel erg jong.' Een 17-jarige tienermoeder vertelt over haar ervaringen bij het verkrijgen van een stageplek: 'Ik was daar echt helemaal kapot van. Je voelde het gelijk, van oh zij heeft een kind dus zij kan hier geen stage lopen. Terwijl ik gewoon mijn opleiding wil afmaken en ik dit werk prima kan doen, maar ik krijg gewoon geen kans.' Opvallend is dat deze meiden zich niet uit het veld laten slaan en doorzetten. Zo vertelt een jonge moeder: 'Kijk zolang ik laat zien wat ik in me heb en me daar ook voor inzet, dan kan er heel veel en kan ik veel bereiken'. Een 17-jarige tienermoeder geeft aan: 'Ik ben wel jong moeder, maar daar ben ik hartstikke trots op dus je kan alles zeggen wat je wilt, maar je moet niet over mijn zoontje beginnen.'

Media

Het beeld dat de media van bepaalde etnische minderheden in Nederland schetst, wordt vaak door jongeren aangegeven als reden voor discriminatie. Een 15-jarige jongen geeft aan: 'Het komt ook door de media dat de rest van Nederland zo over ons denkt. Als een Nederlander iets doet, dan is het alleen die Nederlander die iets heeft gedaan, een individu noemen ze dat toch? Kijk en als een Marokkaan iets doet, dan zeggen ze meteen zie je wel alle Marokkanen zijn dieven of terroristen. Media zou dat beeld kunnen veranderen maar dat willen ze niet.' Een meisje van 16 jaar geeft aan veel last te hebben van dit beeld in de media: 'Ik vind het niet zo leuk dat ze zo naar ons kijken want nu lijkt het net alsof ik ook iets fout heb gedaan, terwijl dat niet zo is en ik gewoon een normale burger ben.' Een 17-jarig meisje kwam met een oplossing voor deze beeldvorming: 'Ik zou graag een dag van de culturen willen organiseren, zodat mensen ons leren kennen en wij hen. Dat is echt belangrijk voor het beeld dat je van iemand hebt. Het moet eigenlijk net zo'n grote feestdag worden als Koninginnedag.'

Opvallend

Het is opvallend dat er nauwelijks over discriminatie op basis van sekse en seksuele oriëntatie wordt gesproken door de jongeren. Ze noemen deze onderwerpen niet of nauwelijks bij het thema discriminatie. Over pesten op school wordt gezegd dat dit erbij hoort en nooit als echt erg wordt ervaren. Een aantal jongeren geeft aan weinig te maken te hebben met discriminatie. Een 17-jarig meisje uit jeugdzorg verwoordt het op deze manier: 'Ik word verder niet gediscrimineerd en word gewoon geaccepteerd voor wie ik ben en hoe ik ben.' Een meisje van 15 jaar reageert hierop:

'JA, ER WORDT ECHT VET VEEL RESPECT
GETOOND ONDERLING.'

MEISJE, 15 JAAR, JEUGDZORG

Privacy

Artikel 16

Ieder kind heeft recht op privacy. De overheid beschermt het kind tegen inmenging in zijn of haar privé- en gezinsleven, huis of post en respecteert zijn of haar eer en goede naam.⁸

Het recht op privacy wordt door jongeren in kwetsbare posities op verschillende manieren geïnterpreteerd. Voor de meeste jongeren is het recht op privacy niet het meest belangrijke recht. Het wordt zelfs een aantal keer genoemd als het minst belangrijke recht. Jongeren uit jeugdzorginstellingen, justitiële jeugdinrichtingen (JJI) en asielzoekerscentra (AZC) benadrukken echter het belang van privacy. Een 18-jarige jongen uit jeugdzorg vertelt: 'Ik heb recht op mijn eigen plekje. Mijn kamer is nog ongeveer de enige echte plek van mij.' Een 18-jarige jongen uit een JJI bevestigt dit: 'Mijn eigen plek? Mijn kamer is mijn beste vriend.' Een meisje uit jeugdzorg geeft aan waarom privacy en haar kamer zo belangrijk voor haar zijn: 'Je hebt al zo veel aan je hoofd, en dan kun je in zo'n instelling nooit even alleen zijn.' Een zwerfjongen verwoordt het als volgt: 'Ieder kind verdient een eigen plekje. Je hebt ruimte nodig waar je je eigen ding kan doen.'

Begeleiding

Jongeren in jeugdzorginstellingen, justitiële jeugdinrichtingen en asielzoekerscentra vinden dat hun privacy vaak wordt geschonden. Zo geven jongeren aan dat de begeleiding zich niet houdt aan de regels rondom privacy. Een jongen van 17 jaar uit jeugdzorg vertelt: 'Je hebt van die begeleiders die net afgestudeerd zijn. Die hebben nog geen ervaring en die lopen de hele dag achter je kont aan. Ze willen alles maar in de hand houden, maar dat werkt dus niet. Je hebt gewoon echt geen privacy als ze om de 10 minuten op je deur kloppen.' Een jongen van 18 jaar uit een JJI zegt: 'Er is hier echt geen privacy mevrouw, de hele dag zitten ze op je nek. Alleen op je kamer heb je privacy. Ze observeren je de hele dag, en schrijven van alles op, wat jij dan weer niet mag zien.'

Ook geven de jongeren aan dat begeleiding in de meeste gevallen niet klopt voordat ze een kamer binnenkomen en dat er veel onaangekondigde

kamercontroles zijn. Deze zaken worden ervaren als een inbreuk op de privacy. Een meisje uit een JJI vertelt over de kamercontroles: 'Je hebt geen privacy op de groep, niet even tijd voor jezelf. Alleen als je op je kamer moet zitten. Maar zelfs op je kamer heb je niet volledige privacy, want je hebt bijvoorbeeld onaangekondigde kamercontroles. Het lijkt net alsof ze dan alles doorspitten. Ze hadden laatst zelfs mijn boeken allemaal doorgebladerd en daar zat een persoonlijk briefje van mijn moeder tussen. Daar heeft niemand iets mee te maken. Ik voel me er echt niet goed bij als ze die kamercontroles doen.'

**'IK HEB GEEN EIGEN PLEK,
IK VOEL ME NIET VRIJ HIER.'**

JONGEN, 12 JAAR, VLUCHTELING

Telefoon

Een ander veel gehoord probleem bij het recht op privacy is dat jongeren geen telefoongesprek privé kunnen voeren, doordat de telefoon op de groep hangt of in de kamer staat waar leiding aanwezig is. Een jongen van 16 jaar uit een JJI geeft aan: 'Je hebt hier binnen geen privacy. Bijvoorbeeld als je wilt bellen, dan hoort de hele groep het. Iedereen hoort je, want er is maar één telefoon en die staat op de groep. Gewoon midden bij de eettafel, dus je kan niet even rustig met je familie bellen.' Een jongen van 21 jaar vertelt over zijn periode op een leefgroep: 'Op de leefgroep hing de telefoon midden op de groep, dus dan kon je nooit rustig met je ouders bellen. Je kon een kwartiertje per week met je ouders bellen, op woensdagavond. Maar omdat die telefoon op de groep hangt, kon je het nergens over hebben, behalve 'Ja, ik heb met lego gespeeld', 'Ja, we hebben lekker gegeten' en 'Ja, ik kom vrijdag weer thuis mama.' Ook vinden de jongeren dat er minder controle moet zijn vanuit de begeleiding op het gebruik van internet. Een 22-jarige licht verstandelijk beperkte jongen vertelt: 'Op de groep hebben we een computer en daar kan je op. Moet je wel voor betalen. En dan kun je gewoon internetten, maar ze houden wel in de gaten wat je doet. Irritant is dat.'

Social media

Een relatief nieuw probleem met betrekking tot het recht op privacy is het gebruik van social media onder jongeren. De Kinderrechtenmonitor van de

8 <http://www.kinderrechten.nl/p/19/836/>

Kinderombudsman⁹ geeft aan dat '96% van de kinderen in de leeftijd van 9 t/m 16 jaar in Nederland op het internet surft. Het blijkt dat 70% van de 9 t/m 12-jarige internetgebruikers en 87% van de 13 t/m 16-jarige internetgebruikers in Nederland actief zijn op sociale netwerksites.' Uit het genoemde onderzoek van het SCP in de Kinderrechtenmonitor¹⁰ blijkt dat de 'privacy van de jongeren niet goed is beschermd op sociale netwerksites.' De meeste jongeren geven aan dat ze deze pagina's gebruiken om met vrienden in contact te blijven en zien geen gevaren in het gebruik van de sociale netwerksites en hun privacy. Toch komt in de interviews naar voren dat jongeren niet altijd vinden dat hun privacy wordt gewaarborgd op sociale netwerksites. Zo wordt er gesproken over de zogenaamde banga lijsten. Een jongen van 15 jaar vertelt: 'Je hebt ook de banga lijst. Dan worden er lijstjes van banga's gemaakt, van meisjes dus, met namen en soms ook foto's. Met wat ze allemaal kunnen. Dat is echt vette schending van privacy.' Een 17-jarige jongen reageert hier op: 'Ik vind het vooral erg als er naaktfoto's van meisjes op twitter worden gezet. Maar ja, sommige van die meisjes vragen er ook zelf om. Je bent zelf ook dom als je daar aan meedoet. En je hebt het als meisje zelf in de hand.' Een meisje van 15 jaar vertelt: 'Nee man, dat is echt niet zo. Ik ken sommige meisjes die daarop staan, die niks hebben gedaan. De meeste meisjes

weten niet dat ze erop staan. Ik vind al die berichten op twitter daarover, wel echt schending van privacy.'

Asielzoekerkinderen

De jonge vluchtelingen ervaren dat het recht op privacy wordt geschonden in asielzoekerscentra. Zo stelt ook het rapport 'Kind in het centrum. Kinderrechten in asielzoekerscentra'¹¹: 'De situatie waarin deze kinderen opgroeien voldoet niet aan de eisen die het VN-Kinderrechtenverdrag stelt. Die constatering geldt voor alle leefgebieden van kinderen: gezin en opvoeding, wonen, recreatie, spel en vrije tijd, onderwijs, gezondheid, veiligheid, procedure, financiën en participatie.' Alle geïnterviewde jongeren geven aan het vervelend te vinden geen eigen kamer te hebben en met meerdere mensen in één ruimte te slapen. Een 12-jarige vluchteling vertelt: 'Toen ik hier kwam, had ik geen privacy. We hadden twee kamers, vier personen hier en vier personen daar. Ik sliep met mijn broers en mijn vader. Was veel op één kamer. Nee, ik heb geen eigen plek, ik voel me niet vrij hier.' Het gebrek aan vrijheid wordt door deze jongeren ook vaak aangegeven. Een andere 12-jarige jongen zegt hierover: 'Nou het is wel oké hier, maar je hebt niet zoveel vrijheid. We hebben drie kamers en die zijn heel klein. We delen de woonkamer met een ander gezin.'

9 Kinderrechtenmonitor 2012, pagina 46

10 Kinderrechtenmonitor 2012, pagina 46

11 Kind in het centrum. Kinderrechten in Asielzoekerscentra, 2009, aangehaald in Kinderrechten in Nederland 2008-2012, pagina 55

Het recht op sociale voorzieningen

Artikel 26

Ieder kind heeft het recht op voorzieningen voor sociale zekerheid.¹²

Artikel 27

Ieder kind heeft recht op een levensstandaard die voldoende is voor zijn of haar ontwikkeling. Ouders moeten daarvoor zorgen en de overheid moet hen hierbij helpen met bijstand en ondersteuning, zodat het kind op z'n minst voldoende eten en kleding en een dak boven het hoofd heeft.¹³

Schulden

In het rapport van het Kinderrechtencollectief 'Kinderrechten in Nederland 2008-2012'¹⁴ wordt aangegeven dat er in 2010 – 2011 in totaal bijna negenduizend zwerfjongeren waren. Het ontbreken van een goede en veilige thuishaven in hun vroege jeugd blijkt voor velen de reden te zijn dat ze nu dak- of thuisloos zijn. Jongeren geven ook aan dat ze door gebrek aan zorg en liefde in de problemen zijn gekomen. Veel van de zwerfjongeren zijn van opvanghuis naar opvanghuis gevlucht en hebben tijdens hun zwerfperiode enorme schulden opgebouwd. Zo blijkt ook uit de cijfers van het rapport van het Kinderrechtencollectief 'Kinderrechten in Nederland 2008-2012'¹⁵: 'Ruim de helft tot driekwart van de zwerfjongeren heeft schulden, voornamelijk bij telefoonmaatschappijen, ziektekostenverzekeraars, en in de vorm van boetes bij vervoersbedrijven. De schuldenlast ligt gemiddeld tussen de €3500,- en €6000,-.

De geïnterviewde jongeren geven dezelfde redenen voor hun schulden: het niet betalen van de zorgverzekering, hoge rekeningen van telefoonabonnementen en schulden op school of door het bijlenen via de studiefinanciering. Een 23-jarig meisje dat dakloos was, vertelt over haar schulden: 'Ja ik had geen telefoonabonnement moeten afsluiten. Ik wilde graag een nieuwe telefoon. Ik belde echt super veel, want eerst had ik

gewoon beltegoed, en als je 20 euro dan op is, dan kun je niet meer bellen, maar nu kon ik opeens voor elke scheet een sms sturen en blijven bellen. Dan belde ik bijvoorbeeld met mijn buurmeisje, die een kamer verderop zat. Je kan gewoon over die 20 euro heen gaan, en je merkt het pas als de rekening dan binnenkomt. Je kan het niet controleren. Daar heb ik wel echt veel spijt van gehad, want het was niet echt nodig.'

De meeste jongeren met schulden geven aan dat ze zich schamen voor hun situatie en zich er veel zorgen over maken. Zo vertelt een zwerfjongen van 19 jaar: 'Als ik één ding zou kunnen veranderen, dan is het wel dat mijn schulden weg zijn. Ik schaam me daarvoor weet je. Anderen jongeren worden financieel geholpen door hun ouders. Mijn ouders kunnen dat niet. Die hebben zelf schulden. Dat is moeilijk.' Een meisje van 21 jaar geeft aan: 'Soms sta ik echt uitgeput op. Ik heb veel dingen aan mijn hoofd. Mijn schulden die ik aan het afbetalen ben, mijn vervolgplek die ik moet regelen. Ik ga ermee slapen en word ermee wakker.' Een jongen van 14 jaar geeft aan zich zorgen te maken over de financiële situatie van zijn moeder: 'Mijn moeder krijgt geld van de regering voor de huur en de elektriciteit en dan blijft er heel weinig geld over en kunnen we eigenlijk niks anders kopen. Soms zit ze met haar boekje en kijkt ze wat we allemaal nog moeten betalen en wat er nog overblijft en dat dat eigenlijk te weinig is. Ik weet dat mijn moeder dan een beetje pijn heeft en dat doet bij mij ook een beetje pijn aan mijn hart.' Ook tienermoeders hebben vaak schulden uit het verleden. Ze ervaren moeilijkheden bij het aanvragen van een uitkering en het aanvragen van gemeentelijke bijdragen voor bijvoorbeeld de kinderopvang. Een 20-jarige moeder vertelt over het aankloppen bij instanties het volgende: 'Nou ik ben bij DUO geweest, UWV, echt alle instanties heb ik gehad, maar dat hielp allemaal niet echt. Want ze zeiden, volgens de regels heb je recht op dit en dat, maar ja ik viel net buiten al die regels en dan heb je dus recht op niks.' Een 18-jarige tienermoeder zegt: 'Nu moet ik rondkomen van de studiefinanciering. Ik vraag me wel vaak af: waar moet ik eigenlijk van leven en waar moet ik het geld echt vandaan halen?'

12—<http://www.kinderrechten.nl/p/19/826/>

13 <http://www.kinderrechten.nl/p/19/825/>

14 Kinderrechten in Nederland 2008-2012, pagina 36

15 Kinderrechten in Nederland 2008-2012, pagina 36

VOORZIENINGSRECHTEN

Het recht op een gezinsleven

Artikel 18

Beide ouders zijn verantwoordelijk voor de opvoeding van hun kinderen. Het belang van het kind staat hierbij voorop. De overheid respecteert de eerste verantwoordelijkheid van ouders en voogden, geeft hen ondersteuning en creëert voorzieningen voor de zorg van kinderen, ook voor kinderopvang als de ouders werken.¹⁶

Artikel 20

Een kind dat tijdelijk of blijvend niet in het eigen gezin kan opgroeien, heeft recht op bijzondere bescherming. De overheid zorgt voor alternatieve opvang, zoals een pleeggezin of indien nodig een kindertehuis.¹⁷

Zorg & liefde

Het recht op zorg en liefde wordt door jongeren in kwetsbare posities op de tweede plek in de top drie gezet. Eenderde van de geïnterviewde jongeren woonde niet meer thuis, is uit huis geplaatst en/of heeft gescheiden ouders. Bijna alle geïnterviewde benadrukten het belang van zorg en liefde binnen de familie. Een meisje van 20 jaar dat nu op straat zwerft vertelt: 'Liefde en zorg van je ouders, als je dat niet hebt, dan word je heel hard en voel je je heel alleen. Die liefde is echt nodig voor een kind, want anders ben je alleen maar aan het huilen en voel je je heel eenzaam. Al is het maar dat je in een pleeggezin komt, dan krijg je tenminste een beetje aandacht. Dat heb ik echt gemist, ik heb alleen maar van opvanghuis naar opvanghuis geleefd.' Een zwerfjongen van 22 jaar verwoordt het als volgt:

'Je hebt gewoon een moederfiguur en een vaderfiguur nodig, begrijp je. Als je dat mist, dan moet je zonder liefde opgroeien. Dat is niet goed, weet je.'

Ook leggen de meeste jongeren een verband tussen het feit dat ze opgroeiden in een gezin met maar één of geen ouders, het gebrek aan zorg en liefde en de problemen die ze nu hebben. Ze geven aan dat ze geen basis hebben en dat ze nooit het goede voorbeeld hebben gekregen. Een meisje van 15 jaar uit jeugdzorg vertelt: 'Ik heb alleen liefde van mijn moeder gekregen, maar wel altijd. Totdat mijn moeder wat problemen kreeg, het ging allemaal niet zo lekker met haar. Toen ging ik ook gekke dingen doen en daarom zit ik nu hier. Ik merkte toen pas dat ik altijd liefde van mijn moeder had gekregen en dat dat er opeens niet meer was en dat ik dat heel erg miste. Dat doet pijn.' Een meisje van 21 jaar die zwerfend is, zegt: 'Ik ben zo geworden omdat ik geen liefde heb gehad van mijn ouders. Ik ben wie ik ben. Ja dat komt gewoon door mijn verleden'. Een 17-jarig meisje uit jeugdzorg geeft aan: 'Ieder kind heeft recht op zorg en liefde: nou ik heb heel veel gemist in mijn leven, maar ik heb twee hele lieve ouders gehad, maar mijn moeder was alcoholist en mijn vader was ergens anders, dus ik heb die zorg nooit gekregen omdat ze die zelf niet konden geven. Je hebt die zorg en liefde wel echt nodig, want anders gaat het de verkeerde kant met je op.'

Zonder ouders

De geïnterviewde jongeren vinden het zeer belangrijk dat er voorrang is voor kinderen zonder ouders. Jongeren geven aan dat de zorg van ouders belangrijk is om een basis te creëren. De geïnterviewden hebben deze thuisbasis vaak niet of slechts gedeeltelijk gehad en missen deze gezinssituatie. Een zwerfjongen geeft aan: 'Ieder kind heeft een vader en moeder nodig. Je hebt vader- en moederliefde nodig. Ik vind ook dat je het recht hebt om van je ouders te leren en daar heb je beide ouders bij nodig. Van allebei leer je dingen. Als je

16 <http://www.kinderrechten.nl/p/19/834/>

17 <http://www.kinderrechten.nl/p/19/832/>

dat niet hebt, dan mis je echt heel veel.' Een andere zwerfjongen voegt daar aan toe: 'Ik mis het wel, die gezamenlijkheid van een gezin. Soms zie ik kinderen met ouders thuis eten en gezelligheid. Dat heb ik niet. Er is niets aan te doen. Uiteindelijk moet ik voor mezelf leven. Het is lastig.' Een jongen van 21 zegt: 'Ik mis die leuke tijden toen alles nog stabiel was. Dat ik gewoon thuis kwam eten en naar school ging en kon sporten.'

'ALS JE GEEN OUDERS HEBT, DAN IS DAT HEEL MOEILIJK. DAN MOET IEMAND ANDERS VOOR JOU ZORGEN.'

MEISJE, 11 JAAR, VLUCHTELING

Verder geven de jongeren aan dat wanneer de zorg van ouders ontbreekt, er iemand anders moet zijn die voor hen zorgt. Een zwerfjongen van 19 jaar zegt hierover: 'Om een basis te kunnen leggen, is die zorg belangrijk. De ouders kunnen dat meestal wel geven. En als dat er niet is, dan moet er iets zijn voor de jongeren zodat ze die basis wel krijgen.' Een meisje van 11 jaar uit het AZC geeft aan: 'Als je geen ouders hebt, dan is dat heel moeilijk. Dan moet iemand anders voor jou zorgen.' De jongeren gaan ervan uit dat de Nederlandse overheid ervoor zorgt dat ze ergens terecht kunnen als ze geen ouders meer hebben of niet meer bij hun ouders terecht kunnen. Een meisje uit jeugdzorg, 17 jaar, vertelt: 'Ik zeg niet dat er meer voorrang voor kinderen zonder ouders moet zijn, maar wel dat er meer rekening mee moet worden gehouden, want toen het mij overkwam wist ik echt niet meer wat ik moest doen en voelde ik me behoorlijk in de steek gelaten. Ik bedoel, ik heb er echt niet voor gekozen om zonder ouders op te groeien en dan word je toch niet echt goed door deze staat opgevangen.' Hoewel de jongeren problemen ondervinden in de instellingen waar ze verblijven als niemand meer voor ze kan zorgen, geven ze ook aan dat de huidige situatie beter voor ze is. Een 17-jarig meisje uit jeugdzorg geeft aan: 'Bij mijn ouders was het altijd lang leve de lol en daar had je natuurlijk niet zoveel aan. En hier in het logeerhuis heb je gewoon regelmaat en ja dat is fijn.'

Het recht op speciale zorg

Artikel 23

Een kind dat geestelijk of lichamelijk gehandicapt is, heeft recht op bijzondere zorg. De overheid moet er alles aan doen om ervoor te zorgen dat een gehandicapt kind een waardig en zo zelfstandig mogelijk leven heeft. Het kind moet actief kunnen deelnemen aan de maatschappij. De overheid zorgt voor toegang tot onder andere onderwijs, recreatie en gezondheidszorg.¹⁸

Jongeren geven aan dat jongeren met een beperking niet anders behandeld mogen en hoeven worden dan jongeren zonder een beperking. Jongen, 15 jaar, vertelt: 'Die kinderen hebben het moeilijk. Ze worden vaak gediscrimineerd. Ze hebben meer zorg nodig. Ik denk dat wij dat eigenlijk vinden, in plaats van dat ze dat zelf vinden. Ze leven er al hun hele leven mee en vinden het normaal dat ze die handicap hebben.' Een meisje, 23 jaar: 'Als ik gehandicapt zou zijn en in een rolstoel zou zitten, dan wil ik hetzelfde behandeld worden als ieder ander kind en niet als een gehandicapt kind. Dus ik vind wel dat ze voorrang moeten krijgen, maar tot op zekere hoogte. En ik denk dat kinderen met een handicap, zelf helemaal geen voorrang willen.' Een tienermoeder verwoordt het als volgt: 'Ik vind gewoon dat elk kind gelijk is. Kijk als een kind hulp nodig heeft, dan moet ie dat gewoon krijgen en dan maakt het echt niet uit of het gehandicapt is, of toevallig een vluchteling.'

De meeste jongeren met een beperking vinden zelf ook dat ze geen speciale aandacht verdienen. Ze willen liever hetzelfde behandeld worden als anderen, ook al hebben ze af en toe extra zorg nodig. Een licht verstandelijk beperkte jongen van 17 jaar vertelt: 'Wat heb jij, zeggen ze dan tegen me. Dan word ik door iedereen aangekeken. Ik ben net zoals iedereen, zeg ik dan.' Een licht verstandelijk beperkte jongen van 22 jaar geeft aan: 'Ze laten me echt in mijn waarde en helpen me waar nodig maar verder niet.' Een jongen van 13 jaar zegt: 'Vroeger werd ik gepest omdat ik een handicap had. Nu niet meer. Ik wil niet gediscrimineerd worden omdat ik een handicap heb.'

18 <http://www.kinderrechten.nl/p/19/829/>

Bezuinigingen

Jongeren van het panelonderzoek denken dat de rechten van kinderen met een beperking goed (30%) of normaal (36%) zijn geregeld. De zorg voor jongeren met een beperking is in Nederland relatief goed geregeld. De geïnterviewde jongeren geven aan de zorg te krijgen die ze nodig hebben, goede begeleiding te hebben en fijn te wonen. Ondanks deze goede omstandigheden, merken ze dat de bezuinigingen in Nederland ook hen treffen. Een van de geïnterviewden geeft aan: 'Op mijn werk is er gewoon te weinig begeleiding. We hadden altijd drie man begeleiding, maar nu zijn er nog maar twee mensen. En nu hebben ze gewoon minder tijd voor me en dat is echt irritant.' Een meisje met een beperking van 15 jaar zegt: 'Je hoort ook dat personeel moet worden ontslagen. Ik vind het belachelijk. We hebben meer zorg nodig. Je kunt niet zomaar een rolstoel op straat zetten en denken zoek het maar lekker uit.'

Het recht op gezondheidszorg

Artikel 24

Het kind heeft recht op de best mogelijke gezondheid en op gezondheidszorgvoorzieningen. De overheid waarborgt dat geen enkel kind de toegang tot deze voorzieningen wordt onthouden.¹⁹

Het recht op gezondheidszorg en hulp staat op plek zes, wanneer we de geïnterviewde jongeren vragen naar de belangrijkste rechten. De meeste jongeren vinden de gezondheidszorg in Nederland goed geregeld. Ze krijgen de hulp die ze nodig hebben, krijgen voldoende informatie wanneer ze bij de dokter zijn en weten waar ze terecht kunnen voor hulp. Een tienermoeder geeft aan: 'Jazeker, ik heb goede dokters gehad. Altijd, als ik klachten had, dan werd ik geholpen. En dat vond ik heel fijn.' Hoewel jongeren positief zijn over de gezondheidszorg, is er een aantal zaken dat verbeterd kan worden.

Hoge kosten

Een vaak gehoorde klacht vanuit de jongeren is dat de gezondheidszorg erg duur is. Ze maken zich zorgen over de hoge kosten en denken dat wanneer je de zorgverzekering niet kan betalen, je ook geen recht op zorg hebt. Een jongen van 14 jaar zegt hierover: 'Als je zorg nodig hebt en naar de dokter moet of je hebt iets ernstigs, dan moet dat kunnen. Als je niet genoeg geld hebt, dan heb je een probleem.' Een jongen van 16 jaar vertelt: 'Elk kind heeft recht op een gezond leven. Iedereen heeft hier toch recht op? Het ligt er alleen aan of je betaalt. Iedereen in Nederland moet een verzekering hebben, dus dan verwacht je dat je hulp krijgt. Behalve als je het niet kan betalen, weet je, dan ben je nergens.'

De problemen rondom de hoge kosten van gezondheidszorg wordt door een tienermoeder duidelijk naar voren gebracht: 'In principe word ik wel fijn geholpen en krijg ik alle hulp. Alleen de kosten zijn best wel hoog en dat wordt er niet altijd bijgezegd als je naar de dokter gaat. Ik heb het twee keer gehad, dat ik bij de dokter was geweest, en een recept meekreeg om bij de apotheek op te halen. En toen kreeg ik later een brief van je moet nog 82 euro betalen. En op dat moment had ik het heel zwaar

¹⁹ <http://www.kinderrechten.nl/p/19/828/>

met geld. Ik moest van 103 euro per maand leven, samen met mijn kind. Dus dat is wel even schrikken.’ Ook in het rapport van het Kinderrechtencollectief ‘Kinderrechten in Nederland 2008-2012’²⁰ wordt dit probleem aangestipt: ‘Ook kinderen met een lage economische en sociale status kunnen problemen ondervinden bij de toegang tot gezondheidszorg door de stijgende ziektekostenpremies, aanpassingen van de persoonsgebonden budgetten en de stijgende werkloosheid onder ouders.’

Kwaliteit van eten

Jongeren in het panelonderzoek vinden het recht op gezond eten en drinken belangrijk. Wanneer we hen vragen naar kinderrechten, noemen veel jongeren uit zichzelf dit recht. De geïnterviewde jongeren geven aan dat de kwaliteit van het eten niet goed is, met name in jeugdzorg, justitiële jeugdinrichtingen en in asielzoekerscentra wordt het eten door de jongeren als vet en ongezond ervaren. Het is opvallend hoe vaak de kwaliteit van het eten terugkomt in de interviews. Een 18-jarige jongen uit een JJI vertelt: ‘Het eten is hier niet echt oké. Het is echt heel erg vet en de smaak is heel neutraal. Het is gewoon massaproductie. Niet gezond, terwijl gezond eten belangrijk voor je is.’ Een 16-jarige jongen geeft aan: ‘Het eten is ook zo ongezond. Ik voel me ongezond. Ik krijg allemaal puistjes en ben dikker geworden. Er is een algemene kok die voor alle afdelingen kookt en die kookt al om 12.00 uur en dan staat het 6 uur lang ergens in een vieze warmtebron. Het is zo vet.’

De jongeren vertellen ook waarom ze genoeg en gezond eten zo belangrijk vinden. Sommige jonge vluchtelingen hebben meegemaakt dat ze geen of te weinig eten hebben gekregen en refereren daar aan bij dit recht. Zo vertelt een jongen van 12 jaar uit een AZC: ‘Als je niet kan eten, dan gaat het heel slecht met je en dan kan je niks doen. Ik ben wel eens heel lang wakker geweest en toen kon ik ook niet eten enzo. Zonder eten, kan je niet leven.’ Een meisje van 11 jaar uit een AZC bevestigt dit: ‘Ja je moet echt eten, ik at een tijdje niet en dan val je flauw. Dat is niet goed.’ Naast de jonge vluchtelingen zien met name tienermoeders het belang in van goed en gezond eten. Ze betrekken dit recht vooral op hun kindje. Een moeder van 17 jaar zegt: ‘Voor een kind is dat heel belangrijk want dan kunnen ze goed groeien en heel erg sterk worden.’

Zorg in inrichtingen

De gezondheidszorg in justitiële jeugdinrichtingen laat te wensen over. De geïnterviewde jongeren in deze inrichtingen geven aan dat hun klachten niet altijd serieus worden genomen. Zo zegt een jongen van 18 jaar: ‘Als er iets is, nemen ze je niet serieus en geven ze je zo een paracetamol.’ Ook geven ze aan dat ze niet altijd de zorg krijgen die ze nodig hebben. Een jongen vertelt: ‘Een tijdje geleden moest ik naar de orthodontist maar dat verzoek werd geweigerd omdat ik in voorarrest zat. Dat is best wel gek, want een jongen van mijn groep mocht bijvoorbeeld wel. Ik moest eerst klaar zijn met mijn behandeling. Pas toen ik mijn enkelbanden scheurde, werd ik behandeld.’

Behandelplannen

Een ander probleem, is de wijze waarop jongeren een behandeling ervaren. Ze zien dit vaak niet als hulp en vinden het vervelend dat er heel veel verschillende mensen onderzoeken bij ze afnemen en keer op keer worden gediagnosticeerd. Een jongen van 16 jaar uit een JJI zegt: ‘We doen hier niet zoveel aan therapie. Het is meer opvang dan professionele hulp die we hier krijgen. Ik ben er in ieder geval niet beter van geworden. Ze geven me ook niet de kans.’ Een jongen van 18 jaar uit een JJI beschrijft: ‘Eerst wilde ik niet meedoen aan mijn onderzoek. Ze hebben dat ook al gedaan toen ik hier kwam. Daardoor staat er op papier wat voor soort stoornissen ik heb en zit ik nu hier. Ze kijken niet meer hoe ik nu ben. Ze kijken alleen naar wat ik heb gedaan en naar de stoornissen die ik volgens het papiertje heb. Daarom wilde ik niet weer aan dat onderzoek meewerken.’ Een zwerfjongen van 21 jaar geeft aan: ‘Ik ben zes keer gediagnosticeerd. En zo’n rare vrouw waar ik misschien 16 zinnen tegen zeg, gaat dan beoordelen wat ik heb. Dat vind ik echt vreemd. Je krijgt een stempel op je. Met die stempel benaderen ze je.’ Door de vele behandelplannen en verschillende behandelaars hebben de jongeren geen vertrouwen meer in de hulp die ze krijgen. Een jongen uit een JJI van 18 jaar zegt hierover: ‘Nu moet ik bijvoorbeeld persoonlijke ontwikkelingsprofielen halen en één keer in de week met een psychiater gaan praten. Je zou verwachten dat ze kijken hoe je dingen moet aanpakken, als je straks weer buiten bent. Maar niks daarvan, ik zit gewoon een beetje dom te praten tegen die lui en dat is het.’ Een meisje van 18 jaar uit JJI vertelt: ‘Ik heb maar 20 minuten met een psycholoog gesproken. Na 20 minuten kon ze een hele analyse van me maken, en dat is dan je rapport. Ze zal ook vast wel mijn dossier hebben gelezen, maar dan vind ik het nog vreemd dat ze precies weten hoe ik in elkaar zit, na 20 minuten.’

²⁰ Kinderrechten in Nederland 2008-2012, pagina 32

Het recht op onderwijs

Artikel 28

Elk kind heeft recht op onderwijs. De basisschool is voor ieder kind gratis én verplicht. De overheid zorgt ervoor dat het voortgezet -en beroepsonderwijs toegankelijk is voor ieder kind, in overeenstemming met zijn of haar leerniveau.²¹

Artikel 29

Het kind heeft recht op onderwijs dat is gericht op de ontwikkeling van het kind, respect voor mensen- en kinderrechten, vrede, vriendschap en respect voor iemand anders, respect voor alle gebruiken van de eigen cultuur en die van andere en respect voor het milieu.²²

Bij de vraag welke rechten jongeren het meest belangrijk vinden, komt het recht op onderwijs op de tweede plek. In het panelonderzoek wordt dit recht het meeste genoemd en staat het op de derde plaats van meest belangrijke rechten (69%). De geïnterviewde geven aan dat onderwijs goed is voor je ontwikkeling, je met school een goede toekomst kunt opbouwen en dat school bijdraagt aan je sociale ontwikkeling. Een 17-jarig meisje uit jeugdzorg zegt hierover: 'De meeste dingen leer je toch op school. En ook, hoe heet dat, de sociale dingen enzo. Anders leer je niet met andere kinderen om te gaan.' Een 23-jarige zwerfjongen verwoordt het als volgt: 'School is leuk en je leert er veel. Daarnaast heb je op school veel vriendjes en vriendinnetjes, dat is goed voor je. Je leert natuurlijk elke dag maar op school leer je meer. Naar school gaan, maakt echt het verschil hoe het later met je gaat en wie je later wordt.'

Problemen

De meeste jongeren geven aan dat ze graag naar school gaan. Sommige jongeren ervaren problemen op school. Zo geven de geïnterviewde jongeren aan dat veel lessen uitvallen door afwezigheid van leraren en dat de lessen die ze krijgen erg rumoerig verlopen, waardoor ze niet kunnen opletten en de stof niet goed begrijpen. Deze problemen komen met name voor op vmbo-scholen. Een jongen van 14 jaar vertelt over zijn school: 'Ik krijg dus eigenlijk geen les. Kijk

en ik ben één van de beste van de klas, dus de leraar geeft mij wel aandacht maar dat kan niet altijd, want dan zijn er weer leerlingen die lopen te vervelen en dan moet hij ingrijpen. Zo van 'pak je boeken', 'doe je mobieltje weg', 'ga normaal zitten', 'stop daarmee' en dat beïnvloedt echt de lessen.' Een meisje van 15 jaar zegt: 'Bij ons geven de leraren geen les. Sommigem zijn wel aardig, maar de meesten zijn bang voor ons. Ik leer niet genoeg.' Een jongen van 16 jaar reageert hierop met: 'Onze school staat bekend om zijn hang-out. Zo wordt onze school genoemd, het is meer een plek om een beetje te chillen met vrienden, dan dat we les krijgen. Beetje buurthuisachtig, weet je. Ik kan ook gewoon iemand omkopen voor een pakkie shag en dan hoeft je niet na te blijven.'

Beperkingen in het recht op onderwijs

Jongeren in kwetsbare posities ervaren beperkingen in hun recht op onderwijs. Met name jongeren in jeugdzorg, jeugdzorgplus en jongeren in een justitiële jeugdinrichting ervaren deze beperkingen. Ze geven aan dat ze niet het niveau van hun keuze kunnen volgen binnen de instellingen. Ook hebben ze te maken met een beperkte keuze aan beroepsopleidingen. Een jongen van 18 jaar uit jeugdzorg vertelt: 'Ik kon niet hoger dan vmbo onderwijs volgen. En dat kost me nu heel veel tijd, want ik ben nu nog bezig met mijn havodiploma. Terwijl ik makkelijk havo had kunnen doen.' Een 18-jarige jongen in een Jji geeft aan: 'Ik had problemen met school. Ik kan veel meer, maar ik kan hier niet hoger dan niveau 1 of 2 doen. Na heel veel vragen en zeuren, kan ik nu eindelijk een niveau hoger gaan doen.' Een meisje van 18 jaar uit Jji zegt: 'Vanuit hier is er niemand die me verder kan helpen. Er is geen plek voor onderwijzers om me dat te leren wat ik graag zou willen. Er is hier eigenlijk te weinig aanbod voor een hoger niveau en dat is zonde.' In de Kinderrechtenmonitor van de Kinderombudsman²³ wordt aangegeven dat 'de kwaliteit van het onderwijs sinds 2007 is toegenomen in justitiële jeugdinrichtingen en gesloten jeugdzorg'. Het onderwijs is met name verbeterd door aanpassingen van het onderwijsprogramma aan de behoeften van de jongeren. Hoewel er verbeteringen zijn, geeft ook de Kinderrechtenmonitor aan dat 'het lastig blijft onderwijs op maat te bieden door een beperkte keuze van het onderwijsaanbod. Zo is de ervaring uit de praktijk dat het aanbieden van havo/vwo-onderwijs problematisch is.'

21 <http://www.kinderrechten.nl/p/19/824/>

22 <http://www.kinderrechten.nl/p/19/823/>

23 Kinderrechtenmonitor 2012, pagina 92.

De jongeren die in een justitiële jeugdinrichting of besloten jeugdzorg hebben gezeten, ervaren ook problemen bij de terugkeer naar een reguliere school. Veel scholen willen de leerlingen niet opnemen, gezien de problemen uit het verleden. Een meisje dat dakloos is geweest, vertelt: 'Toen heb ik nog wel geprobeerd om op regulier onderwijs te komen, maar daar wilden ze me niet aannemen omdat ik zoveel problemen op andere scholen had gehad. Ik wilde het gewoon opnieuw proberen en dan vind ik het heel slecht dat ze je onderwijs weigeren, terwijl je het wel graag wilt. Ze zeiden van je bent al van zoveel scholen afgetrapt, hoe wil je het hier volhouden?' Een meisje van 20 jaar zegt: 'Nou en toen kwam ik vrij en wilde ik weer een opleiding starten, en toen zeiden ze sorry maar we kunnen je niet toelaten, want je hebt echt te veel problemen in het verleden gehad dus we denken niet dat je het hier gaat redden. Dus nu heb ik alweer 1,5 jaar geen school.'

'NAAR SCHOOL GAAN, MAAKT ECHT HET VERSCHIL HOE HET LATER MET JE GAAT EN WIE JE LATER WORDT.'

JONGEN, 23 JAAR, DAKLOOS

Jonge vluchtelingen

De jonge vluchtelingen die we hebben gesproken, willen allemaal heel graag onderwijs volgen. Ze vinden het leuk om naar school te gaan en beseffen dat ze daarmee een toekomst kunnen opbouwen. Alle geïnterviewde jonge vluchtelingen geven aan de eerste paar maanden in Nederland geen onderwijs te hebben gevolgd. Een meisje van 11 jaar vertelt hierover: 'Ik ging eerst niet naar school, nu wel. Ik kon 40 dagen gewoon buitenspelen.' Een jongen van 17 jaar geeft aan waarom het zo belangrijk is om naar school te gaan: 'We gingen pas na 3 maanden naar school. Ik verstond de andere mensen niet, dus ik kon 3 maanden met niemand praten. Als je naar school gaat, dan begrijpen mensen je. Je moet begrijpen wat iemand zegt, daarom is het zo belangrijk om naar school te gaan en Nederlands te leren.'

Het recht op spel en ontspanning

Artikel 31

Het kind heeft recht op rust en vrije tijd, om te spelen en op recreatie, en om deel te nemen aan kunst en cultuur. ²⁴

Nooit kind geweest

De jongeren in deze rapportage geven aan het recht op spel en ontspanning minder belangrijk te vinden in vergelijking met de andere kinderrechten. Sommige jongeren gaven aan niet te weten dat het recht op spel en ontspanning ook een recht is. Zo vertelt een jongen: 'Ik wist niet dat deze ertussen zat. Ik vind dit heel belangrijk.' Een meisje van 19 jaar geeft het belang van het recht op spel en ontspanning aan: 'Ieder kind heeft recht op spel en ontspanning: het is goed om alleen en ook met andere kinderen te kunnen spelen. Het is belangrijk om dan alles te kunnen vergeten en dat je je geen zorgen hoeft te maken over dingen thuis bijvoorbeeld, maar dat je echt kan ontspannen, zodat je echt kind kunt zijn. Ik ben dat niet geweest.' In de interviews met jongeren in kwetsbare posities kwam vaak naar voren dat de jongeren nooit echt kind hebben kunnen zijn. Een van de meisjes vertelt: 'Ik heb altijd voor mijn moeder moeten zorgen en vanaf heel jong al allemaal dingen moeten zien, die je als kind helemaal niet moet zien. En het is echt moeilijk om die dingen achter je te laten, dus ik denk dat ik dat altijd meeneem en daardoor nooit kind ben geweest.'

Vrijtijdsbesteding

Binnen instellingen wordt er volgens jongeren genoeg aandacht besteedt aan vrije tijd. Ze geven aan dat het goed is dat er activiteiten zijn, maar dat deze activiteiten niet verplicht zouden moeten zijn. Zo vertelt een 21-jarige jongen over zijn periode in een jeugdzorginstelling: 'We kunnen er nu om lachen, maar vroeger was die dagplanning echt verschrikkelijk. Een kind moet gewoon kunnen gaan en staan waar hij wilt. Als een kind wilt tekenen, moet dan kunnen, als een kind wilt voetballen, moet dat kunnen, als een kind niks wilt doen, dan moet een kind niks kunnen doen. En dat kan in jeugdzorgland gewoon niet.' Jongeren in een justitiële jeugdinrichting geven aan dat ze de

24 <http://www.kinderrechten.nl/p/19/821/>

activiteiten waarderen, met name het sporten vinden ze fijn. Een jongen van 18 jaar zegt: 'Je moet gewoon kunnen voetballen of fitnessen. Soms heb je dat nodig om je frustratie kwijt te kunnen.' Hoewel ze de activiteiten waarderen, geven ze aan dat deze minder kinderachtig mogen zijn. Zo vertelt een meisje van 18 jaar: 'Je kan hier veel doen, maar eerlijk gezegd zijn de activiteiten soms best kinderachtig voor iemand van 18 jaar. Ik bedoel, laatst moest ik paaseieren gaan beschilderen. Daar zit ik niet op te wachten.'

Jonge vluchtelingen geven aan dat ze op het terrein van een asielzoekerscentrum vaak weinig speelplekken hebben. Ook vinden ze het lastig om vrienden te maken, omdat de meeste vriendjes na een tijdje opeens weer verdwijnen, door verhuizing naar een andere AZC of uitzetting. Een jongen van 12 jaar uit een AZC vertelt: 'Toen ik hier kwam, waren er 3 jongens, even oud, en nu zijn ze weg. Eentje mis ik heel erg, hij was echt mijn vriend. Hij is nu weg, zomaar opeens. Ik heb nu geen vrienden meer hier. Ik sport veel, dat is het enige wat ik doe.'

'IK HEB ALTIJD VOOR MIJN MOEDER
MOETEN ZORGEN EN VANAF HEEL
JONG AL ALLEMAAL DINGEN MOETEN
ZIEN. EN HET IS ECHT MOEILIK OM
DIE DINGEN ACHTER JE TE LATEN,
DUS IK DENK DAT IK DAT ALTIJD
MEENEEM EN DAARDOOR NOOIT KIND
BEN GEWEEST.'

MEISJE, 15 JAAR, JEUGDZORG

BESCHERMINGSRECHTEN

Het recht op bescherming tegen (seksueel) misbruik en geweld

Artikel 19

Het kind heeft recht op bescherming tegen alle vormen van lichamelijke en geestelijke mishandeling en verwaarlozing zowel in het gezin als daarbuiten. De overheid neemt maatregelen ter preventie en signalering hiervan en zorgt voor opvang en behandeling van slachtoffers.²⁵

Artikel 34

Het kind heeft recht op bescherming tegen seksuele uitbuiting en seksueel misbruik. De overheid moet maatregelen nemen om kinderprostitutie en kinderpornografie te voorkomen.²⁶

Artikel 39

Een kind dat slachtoffer is van oorlogsgeweld, uitbuiting, misbruik, marteling of een andere wrede, onmenselijke of ontterende behandeling, heeft recht op bijzondere zorg. Deze kinderen moeten worden opgevangen in een veilige omgeving die goed is voor hun zelfrespect, gezondheid en eigenwaarde. De zorg moet passen bij wat ze hebben meegemaakt en gericht zijn op herstel en herintegratie.²⁷

Mishandeling

Geen enkel kind mag mishandeld worden. Dit recht wordt door jongeren in kwetsbare posities en jongeren van het panelonderzoek als belangrijkste

recht gezien. Ze geven aan dat niemand het recht heeft om een kind te mishandelen en/of pijn te doen. Een zwerfjongere van 19 jaar zegt hierover: 'Een kind kan echt kapot worden gemaakt daardoor.' Een meisje van 20 jaar vertelt: 'Je kan een kind niet slaan. Dat draag je een hele leven mee. Je moet daartegen beschermd worden.'

Veel van de geïnterviewde jongeren hebben zelf te maken gehad met huiselijk geweld of een andere vorm van mishandeling. Volgens een studie van de Universiteit Leiden en TNO in 2010²⁸ zijn er '118.836 kinderen slachtoffer geworden van mishandeling, dat zijn zeker drie op de honderd kinderen.' Sommige kinderen durven in de interviews hier wat over te vertellen: 'Ik werd vroeger mishandeld door mijn ouders. En daar kwamen ze heel laat achter. Ze geloofden me eerst gewoon niet. Ik woonde soms daar en dan weer daar omdat mijn ouders eigenlijk niet wilde dat ik thuis woonde en verder zat ik onder de blauwe plekken, maar geloven deden ze me niet' (meisje, 17 jaar uit jeugdzorg). Een zwerfjongen van 21 jaar geeft aan dat hij mishandeld is door de vriend van zijn moeder: 'Wat ik deed was vluchten van huis. Of naar een vriend. Ik ging ook het verkeerde pad op. Ik heb er nooit aan gedacht om de kindertelefoon te bellen. Als je klein bent dan denk je er niet aan. Alleen die angst. Wat moet je doen, wat moet je doen. Dat is het enige wat je denkt. Je bent bang. Je vlucht weg. Ik heb in die tijd een paar keer buiten geslapen. In de schuur. Niet echt slapen, maar schuilen. Je kan dan niet slapen. Tot de ochtend bleef ik dan wakker, dan was het weer veilig.'

28 De tweede nationale prevalentie studie van de Universiteit Leiden en TNO in 2010, aangehaald in de vierhet rapport van het Kinderrechtencollectief 'Kinderrechten in Nederland 2008-2012' van het kinderrechtencollectief aan het VN-kinderrechtencomité, pagina 43.

25 <http://www.kinderrechten.nl/p/19/833/>

26 <http://www.kinderrechten.nl/p/19/818/>

27 <http://www.kinderrechten.nl/p/19/813/>

Opvallend is dat de meeste jongeren aangeven dat mishandeling niet alleen lichamelijke klachten met zich meebrengt, maar vooral ook geestelijke schade kan veroorzaken. Een meisje van 19 jaar vertelt: 'Het is niet alleen lichamelijke mishandeling maar ook geestelijke mishandeling. Het is gewoon niet eerlijk als kinderen worden ingezet door ouders om zo elkaar uit te spelen en dat kinderen voor andere spelletjes worden gebruikt.' Een tienermoeder van 19 jaar voegt daaraan toe: 'Mishandeling hoort gewoon niet. Je bereikt er niks mee en je maakt er heel veel mee kapot. Ik heb een ex gehad die dat soort dingen heeft gedaan. Niet alleen slaan en bij de keel grijpen, maar ook met woorden. Dat deed extra veel pijn.' Een meisje van 18 jaar zegt: 'Kijk, weet je wat erg is, dat die kinderen ook mentaal worden mishandeld. En dat vind ik zo erg, want een kind hoort met liefde op te groeien.'

Seksueel misbruik

Geen enkel kind mag slachtoffer worden van seksueel misbruik staat op de vijfde plek wanneer we jongeren vragen naar de belangrijkste rechten. Ze geven aan seksueel misbruik walgelijk te vinden. 'Seksueel misbruik is echt het afschuwelijkste op deze wereld' (meisje, 16 jaar). Opvallend is dat met name de geïnterviewde meisjes een duidelijke mening hebben over seksueel misbruik. Ze refereren hierbij vaak naar verhalen in de media over pedofielen en kinderpornonetwerken. Een tienermoeder geeft aan: 'Het komt echt heel vaak in de media, ik word er echt misselijk van. Het is toch niet normaal dat dat kan, het zal je maar gebeuren. Het zal je kind maar zijn, dan word je helemaal gek.' De jongeren zijn zich volledig bewust van de gevolgen die seksueel misbruik met zich meebrengt voor de slachtoffers. Ze geven aan dat dit een trauma voor het leven is en dat ze het erg vinden voor de slachtoffers om met zo'n trauma te moeten leven. 'Je haalt de onschuld bij een kind weg en ik vind dat heel erg. Als je ziet wat zoiets met iemand doet en hoe je daar uit kan komen als jongvolwassene, dan moet je het heel moeilijk in je leven hebben' (meisje, 23 jaar). Een 18-jarig meisje in een Jji vertelt: 'Het is echt machtsmisbruik, het is echt ziek. Het verpest iemands leven. Je kan je je hele leven niet meer veilig voelen.'

Het recht op bescherming voor kinderen zonder gezin

Artikel 20

Een kind dat tijdelijk of blijvend niet in het eigen gezin kan opgroeien, heeft recht op bijzondere bescherming. De overheid zorgt voor alternatieve opvang, zoals een pleeggezin of indien nodig een kindertehuis.²⁹

Wanneer jongeren niet meer thuis kunnen wonen, omdat de thuissituatie niet langer de beste plaats is voor hem of haar om te wonen, kunnen jongeren in een gezinsvervangende situatie worden geplaatst. Het Kinderrechtenverdrag geeft aan dat de Staat verplicht is om extra bescherming te bieden aan deze kinderen en moet zorgen voor een geschikt alternatief. In sommige gevallen helpt deze plaatsing in een instelling de jongeren. Zoals een jongen aangeeft: 'Door deze hulp heb je het idee dat je er niet helemaal alleen voor staat en samen kan werken om het beter te krijgen. Ik ben niet zo'n prater over mijn problemen. Maar hier luisteren ze, snappen ze je problemen en kijken ze hoe ze je kunnen helpen.' Een meisje van 15 jaar vertelt ook dat ze gehecht is geraakt aan de instelling waar ze verblijft: 'Maar ik ben wel een beetje gehecht geraakt aan de instelling, vooral aan mijn mentor. Als je dan weg moet, dan voel je je eenzaam en verlaten. Je laat dan iets achter terwijl je je daar wel goed voelde en je nu niet weet wat je te wachten staat.' In Nederland maakten in 2010 in totaal 78.271 minderjarigen gebruik van jeugdzorg³⁰. Hoewel er in Nederland veel verschillende mogelijkheden zijn voor opvang en de standaarden van deze opvang relatief goed zijn, blijkt dat veel jongeren nog problemen ondervinden bij de gezinsvervangende faciliteiten.

Opvang

Jongeren worden van de ene plek naar de andere gestuurd, zonder dat ze daar goede informatie over krijgen. Het leven van opvang naar opvang, zorgt voor veel onrust en onstabiele in het toch al roerige

29 <http://www.kinderrechten.nl/p/19/832/>

30 Kinderrechtenmonitor 2012, pagina 26.

leven van de jongeren. 'Ik werd naar de crisisopvang gebracht. Ik was toen 11 jaar en mijn broertje 8 jaar. Vanuit daar kwam ik in contact met iemand van bureau jeugdzorg, later kreeg ik een voogd. Die plaatste me in een crisisopvang in Amersfoort. Daar heb ik 3 maanden gezeten. Later ging ik naar een nieuwe opvang. Half jaar gezeten. Daarna weer ergens half jaar gezeten. Toen twee jaar. Elke keer moest ik overgeplaatst worden. Ja er komen elke keer nieuwe crisisgevallen bij en daar moet jij dan plaats voor maken. Dus dan word je weer ergens anders neergezet' (zwervende jongen van 19 jaar). Een meisje van 15 jaar vertelt hierover: 'Je hebt elke keer andere regels, je moet elke keer nieuwe vrienden maken, elke keer andere mensen. Ik heb zoveel mensen gezien. Iedereen vindt wat en daar moet je je elke keer aan houden. Je hebt gewoon geen basis.' Jongeren geven aan dat er niet gekeken wordt naar de persoon en naar waar degene geplaatst moet worden, maar alleen naar de beschikbare plekken. Zo geven jongeren aan vaak terecht te komen in opvanghuizen waar ze helemaal niet thuis horen: 'Ik werd gewoon om de zes weken op een andere plek geplaatst, ik had daar niks over te zeggen en mijn moeder natuurlijk ook niet. En dan kom je daar als normaal mens, opeens tussen allemaal meiden die iets hebben, de een heeft borderline, de ander wil zichzelf elke dag van kant maken, en de volgende heeft bijna zelf iemand vermoord. Ik was toen 11 jaar oud, terwijl ik gewoon een beetje zorg en liefde nodig had' (meisje, 20 jaar, zwervend).

Begeleiding

Een andere vaak gehoorde klacht is de rol van de begeleiding binnen de instellingen. De jongeren ervaren meerdere problemen met de begeleiding. Ze geven aan dat de begeleiders niet de hulp bieden die ze op dat moment nodig hebben. Daarnaast vinden de jongeren het moeilijk om te gaan met begeleiders die net uit de schoolbanken komen. Ze geven aan dat deze begeleiders de regels erg strikt hanteren en de jongeren als een casus uit het boek behandelen in plaats van dat ze kijken naar wat het kind nodig heeft en op welke wijze de jongeren het beste benaderd kunnen worden. Een tienermoeder verwoordt dit treffend: 'Het ligt niet aan de instellingen, maar gewoon aan de begeleiders. Kijk, de instellingen op zich waren goed, maar de begeleiders. Ik weet niet wat ze in de boeken leren, maar het lijkt wel alsof dat het enige is wat ze tijdens de studie krijgen, bijvoorbeeld jongeren van die en die leeftijd moet je zo behandelen. Natuurlijk moet je een studie doen en daar naar handelen, maar

het zou fijn zijn als ze meer begrip hebben voor de jongeren, meer empathie. En ook kijken naar elke jongeren in plaats van oh jij bent een jongere van die leeftijd, nou dan moet ik je zo behandelen. Ze zouden meer naar de individuele begeleiding moeten kijken. Kijk, regels heb je overal en dat is prima, alleen kijk ook wat iemand nodig heeft.' Een jongen van 17 jaar geeft aan: 'Ik denk echt dat maar 10% van de hulpverleners echt om me heeft gegeven, die dan even vroegen: Hé hoe is het nou met je, heb je een leuke dag gehad op school en gewoon even een aai over de bol gaven. De rest interesseerde het echt niet.'

'JE HEBT ELKE KEER ANDERE REGELS,
JE MOET ELKE KEER NIEUWE VRIENDEN
MAKEN, ELKE KEER ANDERE MENSEN. IK
HEB ZOVEEL MENSEN GEZIEN. IEDEREEN
VINDT WAT EN DAAR MOET JE JE ELKE
KEER AAN HOUDEN. JE HEBT GEWOON
GEEN BASIS.'

MEISJE, 15 JAAR, JEUGDZORG

Daarnaast geven de jongeren aan veel verschillende begeleiders binnen jeugdzorg te hebben gehad. 'Als kind van zeven en dan al omsingeld worden door hulpverleners, dat werkt niet, zeker omdat het er zoveel zijn. Ik vind dat je één iemand moet hebben, die je opvangt, naar je luistert en je echt kan helpen. Dat ze kijken naar wat het beste voor jou is. Ik had op een gegeven moment om de twee weken iemand anders, en als je dan elke keer iemand anders hebt, dan merkte ik bij mezelf dat ik steeds minder ging vertellen' (meisje, 17 jaar, jeugdzorg). Het merendeel van de jongeren vertelt dat ze geen vertrouwen meer hebben in de hulpverlening vanwege deze wisselingen in begeleiders, het gebrek aan informatie en de verschillende opvanghuizen waarin ze worden geplaatst. Een jongen van 21 jaar vertelt over zijn jeugdzorgperiode: 'Die wisselende hulpverleners zijn echt erg. Ik heb in zoveel instellingen gewoond en misschien wel meer dan 100 van die mensen in mijn leven gezien. Het moeilijkste is dat je niet meer weet wie je wel moet geloven en wie je wel moet vertrouwen en wie er echt iets voor je kan doen. Iedereen zegt elke keer tegen me: ik ga je helpen.

Op een gegeven moment merk je dat je niet geholpen wordt, dus dan vraag je jezelf echt af, wie kan me eigenlijk nog helpen? Want hoe ga jij als hulpverlener dan bewijzen dat jij me verder gaat helpen.'

Lange wachtlijsten

De lange wachtlijsten voor plaatsing in een opvang worden vaak genoemd door jongeren. In het rapport van het Kinderrechtencollectief 'Kinderrechten in Nederland 2008-2012'³¹ wordt de zorg over de wachtlijsten ook uitgesproken: 'Er is echter nog onvoldoende aanbod van gespecialiseerde zorg, waarvoor nog steeds lange wachtlijsten bestaan. Op 1 juli 2011 stonden 2.974 kinderen langer dan 9 weken op de lijst (in 2010 waren het 2873 kinderen).' Ook krijgen de jongeren te maken met lange procedures bij de toewijzing van een voogd, wanneer de ouders niet meer leven of niet meer voor het kind kunnen zorgen. Een meisje van 17 jaar vertelt: 'Het heeft 8 maanden geduurd, voordat ik eindelijk een voogd had. Dat is echt heel erg lang. Totdat ik die voogd kreeg, viel ik onder mijn casemanager maar die had het veel te druk en echt geen tijd voor mij. Er was in die tijd gewoon niemand die met me mee kon beslissen. Ik vond het echt niet leuk dat ik zo lang moest wachten. Ik was mijn moeder al kwijt geraakt en een vader had ik niet. En degene die samen met mij beslissingen kon maken, die was er dus niet.'

Uit de interviews blijkt ook dat er vaak naar één jongere uit het gezin wordt gekeken en niet naar de gehele gezinssituatie. Zo komt het voor dat een jongere uit huis wordt geplaatst, maar dat de broertjes en zusjes niet of pas veel later uit dezelfde situatie worden gehaald. De jongeren geven aan dit bizar te vinden, te meer omdat ze vaak zelf hebben aangegeven dat de thuissituatie niet meer houdbaar was. 'Ik vond het vreemd dat alleen ik hulp kreeg en mijn zusjes niet. Nu leek het alsof ik degene was die het had gedaan. Er werd alleen naar mij gekeken en niet naar alle leden van het gezin' (meisje, 19 jaar). Een jongen van 20 jaar heeft ongeveer hetzelfde meegemaakt: 'Ik ben toen ik 10 maanden was, weggehaald door jeugdzorg, maar mijn broertje is pas toen hij acht jaar was, weggehaald. En mijn zus, is ook al vrij jong weggehaald, omdat mijn ouders gewoon niet voor ons konden zorgen en dat mijn broertje dan pas op zijn achtste wordt weggehaald is gek. Ze wisten na drie kinderen toch, dat het niet kan, we kunnen daar gewoon niet wonen.'

18 jaar

Wanneer jongeren 18 jaar worden, dan houdt de zorg vanuit jeugdzorg op. De overgang vanuit jeugdzorg naar de volwassenenopvang verloopt slecht, volgens de jongeren. In het rapport van het Kinderrechtencollectief 'Kinderrechten in Nederland 2008-2012'³² wordt dit bevestigd. 'Er is te weinig perspectief voor jongeren nadat zij (bijvoorbeeld bij het bereiken van de leeftijd van 18 jaar) een jeugdzorgvoorziening verlaten hebben. Er is niet of nauwelijks aandacht voor structurele en goede follow-up en nazorg, terwijl juist deze jongeren vaak de ondersteuning van ouders moeten ontberen. Veel jongeren en jongvolwassenen die (een deel van) hun jeugd hebben doorgebracht in de (residentiële) jeugdzorg ondervinden grote problemen met de overgang naar zelfstandig wonen, leven en werken.'

In de interviews komt dit ook naar voren. Jongeren krijgen nauwelijks informatie over waar ze terecht kunnen en worden slecht voorbereid op deze overgang. Een meisje van 23 jaar: 'Zeker met de jongeren die uit jeugdzorg komen, op je 18e moet je gewoon goede informatie krijgen en nu is dat één groot zwart gat.' Meerdere jongeren geven aan dat toen ze 18 jaar werden, ze te horen kregen dat bureau jeugdzorg ze niet meer verder kon helpen. 'En dan ben je 18 jaar en dan ben je jeugdzorg af natuurlijk. En al de instellingen nemen het dan niet over, dus op mijn 18e werd er gezegd: ja je kan hier nog even slapen maar daarna zoek je het maar uit' (meisje, dakloos, 21 jaar). Een meisje dat lang thuisloos is geweest, vertelt: 'Die overgang is kut met een hoofdletter K. Ik denk dat als ik nog een jaartje kon blijven waar ik zat en ze me beter hadden voorbereid, dat het dan beter met me was afgelopen. Het ging heel snel heel slecht met me, ik kwam weer in de schulden en voor ik het wist, zat ik op mijn 19^e weer in de crisisopvang. En ik kon nergens terecht, en ik wist ook helemaal niet waar ik naar toe moest.' Een meisje dat net 18 jaar is geworden, vertelt: 'De overgang van jeugdzorg nadat je 18 wordt, daar zijn nog steeds niet echt goede regels voor. Mensen weten dan gewoon niet goed wat ze moeten doen. Ik ben nu 18 jaar en ik weet nog steeds niks.'

31 Kinderrechten in Nederland 2008-2012, pagina 20

32 Kinderrechten in Nederland 2008-2012, pagina 24

Het recht op extra bescherming voor vluchtelingen-kinderen

Artikel 22

Een kind dat asiel zoekt of erkend is als vluchteling, heeft recht op bijzondere bescherming en bijstand ongeacht of hij of zij alleenstaand of bij zijn ouders is. De overheid moet proberen de ouders of andere familieleden van alleenstaande gevluchte kinderen op te sporen. Als dat niet lukt, heeft het kind recht op dezelfde bescherming als elk ander kind zonder ouderlijke zorg.³³

Bijna de helft (47%) van de jongeren uit het panelonderzoek denkt dat de rechten van gevluchte kinderen slecht geregeld zijn in Nederland. Uit het rapport van het Kinderrechtencollectief 'Kinderrechten in Nederland 2008-2012'³⁴ blijkt dat ook de ngo's zich grote zorgen maken over vreemdelingenkinderen en kinderen zonder geldige verblijfstitel. In totaal verblijven er zo'n 7.000 kinderen in asielzoekerscentra, van wie 200 langer dan vijf jaar. Een aantal geïnterviewde kinderen geeft aan dat Nederland kinderen die zijn gevlucht uit hun eigen land moet opvangen en voor deze kinderen moet zorgen. De jongeren zijn zich bewust van de narigheid die deze kinderen hebben moeten meemaken in hun eigen land. Een meisje van 18 jaar vertelt over oorlog en geweld: 'Dat komt nog heel vaak voor. En als je hier dan komt, dan heb je echt een trauma. Als je jong bent, hoor je zulke dingen niet mee te maken. Dan heb je recht om te spelen en gezond en goed te eten.' Een jongen van 16 jaar geeft aan: 'Zulke dingen mogen niet voorkomen, het komt door de regeringen van die landen. Ze moeten daar geen slachtoffer van worden. Da's toch ziek?' Over de opvang van de jongeren vertellen ze het volgende. Een jongen met een licht verstandelijke beperking zegt: 'Waar ze ook vandaan komen, bijvoorbeeld Marokko, Turkije of Bosnië, ik vind dat iedereen recht heeft op een goed leven. Ook in Nederland.' Een zwerfjongen van 25 jaar vertelt: 'Ik ben zelf ook vluchteling en ik wil liever niks kwijt

over mijn situatie. Maar ik vind wel dat je moet worden opgevangen en dat er voor je gezorgd moet worden. Ze weten echt niet wat je allemaal voor ergs hebt moeten meemaken.'

Moeilijke situatie

De meeste jongeren zijn zich bewust van de moeilijke situatie waarin de jonge vluchtelingen zich bevinden. Een meisje van 11 jaar: 'Die kinderen hebben geen huis en er is niemand voor ze, dus dan moet je ze helpen.' Een jonge vluchteling (11 jaar) zegt: 'Als je hier komt, dan heb je heel veel problemen en dan moet je hier kunnen blijven. Ze moeten naar je kijken en niet zomaar achterlaten. Dat is heel belangrijk. Anders kom je hier niet, toch?' Een jongen van 16 jaar uit een Jji vertelt: 'Een kind die vluchteling is en dus de oorlog heeft moeten meemaken, die heeft dingen gezien en moet die dingen met zich meedragen. Als dat kind dan hier komt, moet het zich aanpassen. En dan moet je dus een beetje hulp krijgen. Ze hebben die zorg gewoon nodig. Ze komen met een reden hier naar toe.'

'WE MOETEN ZO LANG WACHTEN. IK
WEET NIET WAT WE HIERNA MOETEN
DOEN, WAAR WE NAAR TOE MOETEN.'

MEISJE, 11 JAAR, VLUCHTELING

Veel zorgen

De jonge vluchtelingen geven aan zich vooral zorgen te maken over hun onzekere situatie. Een meisje van 11 jaar dat in een AZC verblijft: 'We moeten zo lang wachten. Ik weet niet wat we hierna moeten doen, waar we naar toe moeten.' Een jongen van 12 jaar vertelt: 'Ik was bang om terug te moeten. Net zoals een vriendje van mij, die moest opeens weg en die heb ik nooit meer terug gezien. En wij moesten eigenlijk ook het land uit, toen was ik wel heel bang.'

De onzekerheid over het wel of niet mogen blijven in Nederland, maakt dat de jongeren slecht slapen, zich niet goed kunnen concentreren op school en niet veel vriendjes en vriendinnetjes hebben. Een jongen vertelt zijn verhaal: 'Ik moest terug naar Afghanistan maar ik ben 12 jaar en woon al 11 jaar in Nederland, dus ik weet helemaal niet hoe dat land eruit ziet en ik spreek de taal niet zo goed. Ik maakte me heel erg veel zorgen en kon niet zo goed slapen.' Een andere jongen van 12 jaar in een AZC zegt: 'Ik mis mijn vrienden, want elke keer gaan vrienden weg. Ik

33 <http://www.kinderrechten.nl/p/19/830/>

34 Kinderrechten in Nederland 2008-2012, pagina 53

zou ook graag hier willen blijven. Als ik terug ga, dan heb ik heel veel problemen. Het is gevaarlijk.' Een jongen kreeg het bericht dat hij uitgeprocedeerd was. Hij heeft drie maanden lang in een uitzetcentrum gezeten. Deze tijd is voor hem traumatisch geweest. Hij geeft aan: 'Ik kon niet anders dan huilen. Ik at niet en sliep niet. Het is daar verschrikkelijk. Ik was elke dag bang dat de politie me zou komen halen.' Hij geeft aan dat een vriend waarmee hij een kamer deelde op een dag een oproep kreeg. 'Het ging allemaal heel snel. Ik heb geen afscheid meer van hem kunnen nemen. Er kwamen drie politiemannen de kamer binnen en die pakten zijn spullen in. Hij is het land uitgezet en terug naar Afghanistan gestuurd, heb ik gehoord.'

De jonge vluchtelingen hebben ook ideeën hoe de regering met het immigratiebeleid zou moeten omgaan. Een jongen van 12 jaar zegt: 'De regering moet kijken naar hoe oud de kinderen zijn en waar ze vandaan komen (of het daar gevaarlijk is of niet), kijk per geval naar de kinderen en niet zomaar naar iedereen. Ik heb al drie vrienden weg zien gaan. Eentje was al zes jaar mijn beste vriend. Dat geeft me een beetje boos gevoel. Ze moeten zorgen dat ze mogen blijven.' Een tienermoeder van 17 jaar geeft het volgende advies: 'Ik vind dat de overheid beter moet kijken naar wie hier mag blijven, dat ze kijken naar mensen die het verdienen om hier te blijven. Bijvoorbeeld kinderen die hier al heel lang wonen en nu opeens terugmoeten, ik vind eigenlijk niet dat dat kan. Ik heb twee jaar geleden pas mijn verblijfsvergunning gekregen. Dat was pas na acht jaar, dat vind ik best wel ernstig.'

'IK KON NIET ANDERS DAN HUILEN.
IK AT NIET EN SLIEP NIET. HET IS
DAAR VERSCHRIKKELIJK. IK WAS
ELKE DAG BANG DAT DE POLITIE
ME ZOU KOMEN HALEN.'

JONGEN, 18 JAAR, VLUCHTELING

Het recht op bescherming voor kinderen in gevangenissen en voor de rechtbank

Artikel 37

Marteling en andere vormen van wrede, onmenselijke of ontorende behandeling of bestraffing van het kind zijn verboden. Kinderen mogen niet veroordeeld worden tot de doodstraf of tot levenslange gevangenisstraf. Opsluiting van een kind mag alleen als uiterste maatregel en dan zo kort mogelijk. Als een kind wordt opgesloten, moet de rechter zo snel mogelijk beslissen of dat mag. Het kind heeft daarbij recht op juridische steun.³⁵

Artikel 40

Ieder kind dat verdacht, vervolgd of veroordeeld wordt voor een strafbaar feit heeft recht op een pedagogische behandeling die geen afbreuk doet aan de eigenwaarde en de menselijke waardigheid van het kind, die rekening houdt met de leeftijd van het kind en die de herintegratie en de opbouwende rol van het kind in de samenleving bevordert. Ieder kind heeft recht op een eerlijk proces en op juridische bijstand. De overheid houdt kinderen zoveel mogelijk buiten strafrechtelijke procedures.³⁶

De geïnterviewde jongeren zeggen weinig over jongeren die in een justitiële jeugdinrichting verblijven of bij de rechtbank moeten komen. De jongeren uit het panelonderzoek noemen het recht op hulp aan kinderen bij de rechtbank en kinderen in gevangenissen als één van de minst belangrijke rechten. De jongeren in een justitiële jeugdinrichting geven aan met name problemen te hebben met de behandeling die ze krijgen en het personeel in de behandelcentra. De jongeren zeggen dat ze de voorgestelde behandeling vaak niet begrijpen. Ook hebben de jongeren veel commentaar op de begeleiding binnen een JJI. Een meisje geeft aan: 'Vanwege de bezuinigingen worden de leiders op de groep nu gewisseld door de groepen heen. Dat geeft

35 <http://www.kinderrechten.nl/p/19/815/>

36 <http://www.kinderrechten.nl/p/19/812/>

veel onrust. Elke groepsleider heeft toch zijn eigen regels en dat maakt het wel verwarrend. Wat bij de één wel mag, mag bij de ander absoluut niet en dat is gek.'

'HET VOELT ALSOF ZE HIER BINNEN
EEN PERFECT PERSOON VAN JE WILLEN
MAKEN. DE INSTEK MOET JUUST
ZIJN DAT JE GEWOON WEER IN DE
MAATSCHAPPIJ MOET KOMEN TE STAAN,
NIEMAND IS PERFECT EN DAT KUN JE
OOK NIET WORDEN.'

MEISJE, 18 JAAR, JJI

Een meisje van 15 jaar zegt: 'Ik heb wel mijn mening gegeven, maar ze luisteren toch niet.' Een meisje van 20 jaar vertelt: 'Ik had het idee dat de kinderrechter mijn verhaal niet geloofde. Ik was toen 14 jaar. Het meest oneerlijke vind ik nog wel dat ze mijn moeder geloofden. Zij kon dan opeens best wel normaal doen en bijvoorbeeld net doen alsof ze me heel erg miste, terwijl ze nooit naar me om keek. En dan ging ze huilen en dan geloofden ze haar. Maar ik? Ik kan niet meer huilen, mijn tranen zijn op.'

Terugkeer in samenleving

Een ander probleem waar de jongeren tegenaan lopen is de voorbereiding op de terugkeer in de samenleving. Een meisje van 18 jaar in een JJI vertelt: 'De overgang van helemaal niks, naar straks buiten weer alles mogen is helemaal niet goed. Als je straks weer buiten bent, dan wil je alles juist weer proberen omdat je het zolang niet mocht. Tijdens de verlofuren zou je ook dat soort dingen, die je buiten straks weer heel normaal vindt, moeten opbouwen. Als je zelf niet leert hoe het werkt, dan weet je ook niet hoe je ermee moet omgaan. Nu, tijdens de verlofuren, leer je dat dus niet.' Een jongen van 16 jaar geeft aan: 'Ik ben over zes maanden vrij. Ik moet nu eigenlijk op proefverlof. Er gebeurt niets. Ik mag niet laten zien dat ik het kan. Want ik kan het wel. Maar ze geven je niet de kans te laten zien dat je wat kunt.' Een meisje zegt: 'Het voelt alsof ze hier binnen een perfect persoon van je willen maken. De insteek moet juist zijn dat je gewoon weer in de maatschappij moet komen te staan, niemand is perfect en dat kun je ook niet worden.'

Onzekerheid

Daarnaast geven de jongeren aan dat ze slecht tegen de onzekerheid kunnen die ze ervaren in afwachting van hun straf. Een jongen van 16 jaar: 'Ik kreeg een verlenging. De tweede keer ga je er met hoop heen, en toen werd het weer verlengd. Het waren verschrikkelijke dagen. Je bent zo in onzekerheid.' De jongeren vertellen ook dat ze het idee hebben niet altijd te worden gehoord door de kinderrechter.

PARTICIPATIERECHTEN

Het recht op een eigen mening

Artikel 12

Het kind heeft het recht om zijn of haar mening te geven over alle zaken die het kind aangaan. De overheid zorgt ervoor dat het kind die mening kan uiten en dat er naar hem of haar wordt geluisterd.³⁷

Artikel 13

Het kind heeft recht op vrijheid van meningsuiting, dit betekent ook de vrijheid om inlichtingen en denkbeelden te verzamelen, te ontvangen en te verspreiden. Daarbij moet rekening gehouden worden met de rechten van anderen.³⁸

Het recht op een eigen mening staat op de vierde plek wanneer we aan de geïnterviewde jongeren vragen welk recht ze het meest belangrijk vinden. De geïnterviewde jongeren vertellen dat ze het belangrijk vinden om hun mening te kunnen uiten. Ze geven ook aan dat het belangrijk is om je mening te leren geven, zodat je voor jezelf kan opkomen. 'Je moet je eigen mening kunnen uiten, dat moeten ze ook leren op school, zodat je zelf leert nadenken en ook zelf je mening leert uitdragen. En je eigen keuzes kan leren maken' (meisje, 19 jaar). Een meisje dat dakloos is, vertelt: 'Ieder kind heeft recht op een eigen mening, daar gaat dit hele gesprek ook over. Als jij je mening niet vertelt en laat gelden, dan kom je nooit ergens. Dus je moet altijd opkomen voor je eigen mening.' Opvallend is dat het merendeel van de jongeren aangeeft dat kinderen en jongeren net zoveel recht hebben op een eigen mening als volwassenen. Een meisje van 17 jaar uit jeugdzorg geeft aan: 'Als volwassenen hun mening mogen

geven, waarom kinderen dan niet? Ik vind het echt bullshit dat er zo'n groot verschil wordt gemaakt tussen kinderen en volwassenen. Wij hebben genoeg meegemaakt en kunnen echt wel onze eigen mening geven.' Een jongen van 12 jaar uit een AZC zegt: 'Het gaat niet alleen om wat ouders zeggen. Er moet ook naar kinderen geluisterd worden.'

En ik dan?

Helaas ervaren jongeren nog te vaak dat de mening van de ouders zwaarder weegt dan de mening van de jongeren, met name in gevallen waar het om het kind zelf gaat. Een meisje van 20 jaar vertelt over haar jeugdzorgperiode: 'Wat echt beter had gekund, is dat ze niet alleen aan de ouders, of in mijn geval mijn opa en oma, vragen hoe het gaat, maar ook aan het kind zelf, dus aan mij. Het was beter geweest als ze ook naar mij hadden geluisterd. Als een kind zegt, ik wil dit niet, dan moet je toch niet gaan doorpushen?' Een jongen van 21 jaar zegt hierover: 'Wat ook zo vreemd is, is dat als jij iets aangeeft, dat er niks kan, maar als je ouders aankloppen dan kan er opeens alles. Maar dan ook echt alles.' Jongeren hebben vaak het idee dat ze hun mening wel kunnen geven, maar dat er niet naar ze geluisterd wordt. Een meisje van 19 jaar vertelt: 'Ja ik kreeg wel de mogelijkheid bij jeugdzorg om mijn mening te geven maar er werd niet altijd naar geluisterd. Bijvoorbeeld dat er verkeerde dingen in mijn dossier staan en die na drie keer nog niet zijn veranderd.' Een tienermoeder zegt: 'Ik vind het heel belangrijk dat ieder kind recht heeft op een eigen mening, omdat ik er altijd achter heb gestaan, dat je gehoord moet worden. Dus dat als jij iets vindt, dat anderen daar anders over kunnen denken, maar dat je dat wel naar elkaar kan uitspreken. Ik werd niet altijd gehoord, dus daarom vind ik dit juist zo belangrijk.'

Jongerenraad

Jongeren die in een instelling wonen, geven aan dat er een jongerenraad is waar ze terecht kunnen. De kwaliteit van deze jongerenraden verschilt echter

37 <http://www.kinderrechten.nl/p/19/840/>

38 <http://www.kinderrechten.nl/p/19/839/>

per instelling. In sommige instellingen wordt er daadwerkelijk wat met de mening van de jongeren gedaan. Zoals een licht verstandelijk beperkte jongen aangeeft: 'Één keer in de maand hebben we kameroverleg, dan gaan we met zijn allen bij elkaar zitten en dan praten we over dingen. Ik vind het goed dat het er is. Er wordt ook echt iets met onze ideeën gedaan.' In veel andere gevallen blijkt de jongerenraad een vorm van schijnparticipatie. De jongeren kunnen hun mening kwijt, maar er wordt vervolgens niks met deze mening gedaan. 'We hebben één keer in de maand jongerenberaad. Soms lijkt het alleen een vrijetijdsbesteding voor ons en niet een moment dat ze naar ons luisteren, terwijl dat wel de bedoeling is, toch? Het duurt vaak lang voordat iets wordt geregeld' (jongen, 16 jaar). Een meisje van 18 jaar vertelt: 'En als je een verandering voorstelt in de jongerenraad, dan duurt het heel lang voordat er iets mee wordt gedaan of voordat het wordt aangepast.'

'HET GAAT NIET ALLEEN OM WAT
OUDERS ZEGGEN. ER MOET OOK NAAR
KINDEREN GELUISTERD WORDEN.'

JONGEN, 12 JAAR, VLUCHTELING

Het recht op informatie

Artikel 13

Het kind heeft recht op vrijheid van meningsuiting, dit betekent ook de vrijheid om inlichtingen en denkbeelden te verzamelen, te ontvangen en te verspreiden. Daarbij moet rekening gehouden worden met de rechten van anderen.³⁹

Artikel 17

Het kind heeft recht op toegang tot informatie en materialen van verschillende bronnen en in het bijzonder op informatie en materialen die zijn of haar welzijn en gezondheid bevorderen. De overheid stimuleert de productie en verspreiding hiervan en zorgt ervoor dat het kind beschermd wordt tegen informatie die schadelijk is.⁴⁰

Het recht op informatie wordt door jongeren uit het panelonderzoek als minst belangrijke recht (25%) gezien. Het recht op informatie wordt door de geïnterviewde jongeren als een vanzelfsprekend recht ervaren en daardoor minder belangrijk gevonden. Ze geven aan dat ze in de meeste gevallen genoeg informatie krijgen en/of de informatie makkelijk kunnen vinden. In sommige situaties wordt aangegeven dat de informatie niet duidelijk is of in moeilijke taal is geschreven. Een meisje van 23 jaar vertelt over haar jeugdzorg verleden: 'Of er wordt informatie gegeven met heel veel gaten erin, dus dan wordt er heel veel weggelaten of je krijgt geen informatie. Er wordt geen rekening gehouden met informatie naar jongeren toe.'

De jongeren geven aan in twee gevallen niet voldoende informatie te krijgen over hun situatie. Ten eerste is dat bij de plaatsing van jongeren in een instelling. De informatie blijkt vaak niet te kloppen, veel te laat te worden doorgegeven of voor jongeren onduidelijk te zijn. Een zwerfjongen van 21 jaar vertelt: 'Ze gaven echt geen informatie over wat dat was. Ze zeiden het is een soort woongroep, maar toen ik er kwam bleek het gewoon voor zwervers te zijn. Ik vond echt dat ik daar een stempel kreeg, terwijl ik daar eigenlijk niet thuishoor.' Een meisje van 19 jaar zegt: 'Ja ik kreeg een naam en een

39 <http://www.kinderrechten.nl/p/19/839/>

40 <http://www.kinderrechten.nl/p/19/835/>

intakegesprek, maar ik kreeg van te voren niet te horen wat diegene dan ging doen.’ Een jongen van 19 jaar: ‘Je moet geïnformeerd worden over waar je kan gaan wonen en wat het is, met wie je woont.’

‘MENSEN SCHRIJVEN HIER RAPPORTAGES OVER JE, JE WILT WETEN WAT ZE DAN OVER JE SCHRIJVEN EN DAN MAG JE HET NIET LEZEN.’

JONGEN, 16 JAAR, JJI

Weinig tot geen informatie

Daarnaast wordt er weinig tot geen informatie gegeven aan jongeren over de rapportages die de begeleiders schrijven over de jongeren en de gesprekken die de begeleiders met onder andere ouders voeren. Jongeren hebben geen idee wat de begeleiders over ze opschrijven en/of mogen de verslagen pas na een aantal jaar lezen. Een jongen van 17 jaar uit jeugdzorg vertelt: ‘Wat je merkt is dat er heel veel om je heen wordt gepraat terwijl je dat zelf dan niet hoort of mag horen. Je merkt dat de informatie waar je recht op hebt niet voldoende is. Toen ik nog jonger was, dat je dan weet dat er over je gesproken wordt, maar dat je niet precies weet wat er over je wordt gezegd, dat is echt erg.

Dat heb ik heel erg vervelend gevonden.’ Een jongen van 21 voegt daaraan toe: ‘Ik zit al vanaf mijn 7^e bij jeugdzorg. Vroeger waren er veel besprekingen waar mijn ouders dan bij zaten, maar ik niet. Ik had altijd het idee dat er dingen voor mij werden achtergehouden, dat mijn ouders het wel wisten en ik niet. Ze zijn over jou aan het praten en dat is om jou goed te kunnen laten opgroeien, daarom zit je daar, maar het voelt niet goed als jij geen onderdeel bent van dat proces. Ze moeten ook naar het kind kijken, wat een kind kan en wat een kind aan kan. Het is beter om het kind erbij te betrekken zodat hij weet wat er over hem wordt gezegd en hoe hij zelf ook dingen beter kan doen. Kijk ik snap dat een kind niet overal bij kan zijn, maar probeer dat dan aan een kind uit te leggen zodat een kind snapt wat er gebeurt.’ Een jongen van 17 jaar geeft aan: ‘Ja ik heb pas op mijn 16^e een keer mijn verslagen en dossier kunnen doorlezen. Kijk op je 9^e of 10^e moet je dat wel anders uitleggen, maar ik vind dat je dan eigenlijk ook moet weten wat je diagnose is.’ Ook een jongen van 16 jaar in een JJI geeft aan hier problemen mee te hebben: ‘Mensen schrijven hier rapportages over je, je wilt weten wat ze dan over je schrijven en dan mag je het niet lezen. Ja één keertje in de maand, tijdens je persoonlijk perspectief plan. Ze moeten het eigenlijk gewoon met mij samen schrijven. Je kan het nog wel aanpassen hoor, die rapportages die ze over je schrijven want vaak klopt er niks van.’

Conclusie

Jongeren hebben in deze rapportage een stem gekregen. Ze hebben laten horen wat zij vinden van hun rechten, tegen welke problemen ze aanlopen en welke rechten volgens hen geschonden worden. Jongeren geven aan dat Nederland een goed land is om te wonen, maar ook dat er nog veel ruimte voor verbetering is. Ook geven ze aan dat de rechten van jongeren in kwetsbare situaties nog dagelijks worden geschonden. Zij ervaren op meerdere terreinen dat hun rechten in de praktijk niet goed geregeld zijn.

Privacy

Jongeren die leven in een jeugdzorginstelling, justitiële jeugdinrichting of asielzoekerscentrum hebben veelal het gevoel dat hun recht op privacy wordt geschonden. Ze ervaren te veel controle vanuit de begeleiding op alles wat ze doen, tot in hun slaapkamer aan toe, waardoor ze geen plek voor zichzelf hebben. Ze geven aan deze eigen plek juist extra belangrijk te vinden omdat dat het enige is wat helemaal voor henzelf is.

Zorg en liefde

Door veel jongeren wordt aangegeven dat er een direct verband bestaat tussen het feit dat ze opgroeien in een gezin met maar één ouder of geen ouders, het gebrek aan zorg en liefde en de problemen die ze nu hebben. Jongeren in instellingen vertellen dat die situatie zich in de instelling voort zet. Er is strenge controle, op praktisch alles, maar weinig persoonlijke aandacht. Dat geeft het gevoel dat ze aan hun lot over gelaten worden. De meesten missen persoonlijke begeleiding, oog voor hun individuele situatie en een oprechte interesse in hoe ze zich voelen. Ze vertellen dat ze deze zorg en liefde juist hard nodig hebben om een goede basis voor zichzelf te creëren. Zoals een jongen treffend vertelt: 'Laat een kind een kind zijn, ook in een instelling, en laat het geen nummertje of traject worden.'

Schulden

Als zorg en aandacht van huis uit niet is gegeven, ontbreekt voor jongeren het goede voorbeeld. Veel jongeren wijzen dit aan als oorzaak van de problemen waarin ze terecht zijn gekomen, waarbij schulden tot de grootste problemen behoren. Ze schamen zich voor deze schulden en maken zich er grote zorgen over.

Gezondheidszorg

De financiële situatie van kwetsbare jongeren zorgt er voor dat medische zorg minder toegankelijk voor ze is. Sommigen denken dat ze helemaal geen recht op zorg meer hebben, wanneer ze hun zorgverzekering niet betalen. Daarnaast geven jongeren aan dat de kwaliteit van het eten in instellingen slecht is. Ze voelen zich hierdoor minder fit en zitten minder goed in hun vel.

Onderwijs

Jongeren in kwetsbare posities ervaren beperkingen in hun recht op onderwijs. Ze kunnen vaak niet het niveau van hun keuze volgen binnen instellingen. Ook ervaren zij problemen met de terugkeer naar een reguliere school, omdat veel scholen hen niet willen opnemen vanwege hun problemen uit het verleden. Een meisje van 15 jaar vertelt hierover: 'Ik vind dat ze beter moeten kijken wanneer iemand naar een gewone school kan. Nu moet je echt heel lang wachten. Het is echt schijt irritant.'

Mishandeling

Geen enkel kind mag mishandeld worden. Dit recht wordt door jongeren in kwetsbare posities en jongeren van het panelonderzoek als belangrijkste recht gezien. Veel van de geïnterviewden hebben zelf te maken gehad met huiselijk geweld of een andere vorm van mishandeling. Ze geven aan dat niemand het recht heeft om een kind te mishandelen en/of pijn te doen.

Jeugdzorg

Hoewel er in Nederland veel verschillende mogelijkheden zijn voor opvang en de standaarden van deze opvang relatief goed zijn, ondervinden jongeren nog veel problemen bij de gezinsvervangende faciliteiten. Ze geven aan dat ze van opvang naar opvang worden verplaatst en te maken hebben met lange wachtlijsten. Wanneer ze eenmaal in een instelling wonen, vinden ze dat de begeleiding niet goed inspeelt op hun behoeftes. De begeleiding lijkt te handelen volgens het boekje, zonder te kijken naar wat de jongeren echt nodig hebben en op welke wijze de jongeren het beste benaderd kunnen worden. Een jongen van 17 jaar geeft de volgende aanbeveling: 'Ik vind dat de regering meer moet kijken naar de kwaliteit van de hulpverleners. Is de hulpverlener wel geschikt om dit werk te gaan doen? Ze halen wel hun diploma's maar kunnen ze het eigenlijk wel en zijn het wel de juiste mensen om dit vak te doen. Dat vraag ik me in heel veel gevallen af.'

Perspectief

Jongeren die 18 jaar zijn geworden en jeugdzorg hebben verlaten, geven aan dat er weinig perspectief voor ze is. Ze vinden dat ze te weinig voorbereid worden op het leven na hun achttiende levensjaar wanneer ze op eigen benen komen te staan. Er wordt niet gezorgd voor een vangnet, zoals een voogd die ook dan de jongeren nog kan begeleiden. Ze vinden dat de overgang en opvang beter moet nadat zij 18 jaar zijn geworden.

Jonge vluchtelingen

Jonge vluchtelingen vinden dat hun rechten nog vaak worden geschonden. De jonge vluchtelingen geven zelf aan dat ze geen privacy hebben, geen plek hebben om te spelen en het vaak lang duurt voordat ze onderwijs krijgen. Ze zeggen zich veel zorgen te maken over hun onzekere situatie. Deze onzekerheid maakt dat de jongeren slecht slapen en zich niet goed kunnen concentreren op school. Een jonge vluchteling geeft de volgende aanbeveling: 'Kom kijken en horen hoe het leven voor vluchtelingen echt is. En laat mensen in de centra werken die begrijpen wat er gebeurt.'

Participatierechten

Het recht op een eigen mening is een van de belangrijkste rechten volgens jongeren. Ze stellen dat het belangrijk is om je mening te leren geven, zodat je voor jezelf kunt opkomen. Jongeren hebben vaak het idee dat ze hun mening wel kunnen geven, maar dat er niet naar ze wordt geluisterd. Een meisje zegt daarover: 'Luister naar de kinderen, ook naar de volwassenen maar zeker naar de kinderen die in de situatie zitten, want die kunnen veel meer vertellen dan dat volwassenen misschien denken. En daar moet naar geluisterd worden. Ze moeten de mening van de kinderen echt serieus nemen.'

Informatie over kinderrechten

Jongeren blijken niet of nauwelijks te weten wat hun rechten zijn en hoe ze voor hun rechten moeten opkomen. Sommige schrijnende situaties in deze rapportage hadden (gedeeltelijk) voorkomen kunnen worden, als jongeren hadden geleerd dat ze rechten hebben en dat deze rechten niet zomaar geschonden mogen worden. Het gaat daarbij niet alleen om de jongeren in kwetsbare posities van wie de rechten worden geschonden, maar ook om jongeren waar het goed mee gaat: zij kunnen aangeven waar het bij hun leeftijdsgenoten misgaat en helpen om voor hun rechten op te komen.

Slot statement

Het kinderrechtenverdrag is een opdracht aan iedereen in de samenleving. Niet alleen aan overheden, maar ook aan ouders, onderwijzers, jeugdhulpverleners, rechters, politie, advocaten, en aan kinderen en jongeren zelf.⁴¹ De jongeren hebben in deze rapportage hun stem laten horen. Zij hopen dat gehoor wordt gegeven aan hun stem en dat de verhalen worden meegenomen bij het maken van beleid voor kinderen, in instellingen waar zij verblijven en overal waar volwassenen werken met jongeren en kinderen. We kunnen deze rapportage niet beter afsluiten dan met twee quotes van jongeren, die dat het meest treffend samenvatten:

'LUISTER NAAR JONGEREN. KIJK OOK NAAR HET VOLGENDE: HOE DENKT EEN KIND EROVER, HOE KIJKT HET KIND ERNAAR. ALS DE REGERING NIET ALLEEN VOLGENS HET BOEKJE HANDELT, MAAR OOK EENS LANGSKOMT EN KIJKT NAAR WAT EEN KIND VINDT. DAN WERK JE SAMEN AAN EEN TOEKOMST.'

'GEEF ONS EEN KANS EN GEEF ONS DE MOGELIJKHEID OM TE LATEN ZIEN WAT WE KUNNEN. GA UIT VAN HET POSITIEVE IN ONS.'

Bedankt

We willen alle jongeren bedanken die hebben meegewerkt aan deze rapportage. Met hun eerlijke, open en inspirerende verhalen laten ze ons zien hoe het staat met hun rechten, waar het misgaat en waar dingen fundamenteel anders geregeld moeten worden.

41 UNICEF, Verdrag inzake de Rechten van het Kind, 2009.

Bronnen

Alink, L.

L. Alink e.a., Kindermishandeling 2010. De Tweede Nationale Prevalentiestudie Mishandeling van Kinderen en Jeugdigen (NPM-2010), 2011.

Kinderombudsman

De Kinderombudsman, Kinderrechtenmonitor 2012, 2012.

Kinderrechtencollectief

Het Kinderrechtencollectief, Kinderrechten in Nederland 2008-2012, de vierde ngo rapportage van het Kinderrechtencollectief aan het VN-Kinderrechtencomité, april 2012.

Kloosterboer 2009

K. Kloosterboer, Kind in het centrum, kinderrechten in het asielzoekerscentrum, UNICEF, juni 2009.

UNICEF

UNICEF, Verdrag inzake de Rechten van het Kind, 2009.

Digitale bronnen

www.kinderrechten.nl

Colofon

Aanvulling op:

Kinderrechten in Nederland 2008-2012, de vierde ngo rapportage van het Kinderrechtencollectief aan het VN-Kinderrechtencomité.

Het Kinderrechtencollectief bestaat uit:

UNICEF Nederland, Stichting Kinderpostzegels Nederland, Bernard van Leer Foundation, Jantje Beton, CG Raad, Augeo Foundation, Terre des Hommes, NJR, Defence for Children (voorzitter), met als adviseur NJi.

NJR, juni 2012

Met dank aan de jongeren die geïnterviewd zijn en alle jongeren van het NJR Panel en de docenten die hebben meegeholpen.

Tekst: Jacqueline Baljeu, Meta de Lange en Sheila Rebel
Vormgeving: Roquefort Ontwerpers

Mogelijk gemaakt door het Kinderrechtencollectief en het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

De scholen die vertegenwoordigd zijn in dit onderzoek zijn: CC Schaersvoorde (Aalten), Stedelijk Dalton Lyceum (Dordrecht), Koning Willem II College (Tilburg), Stellingwerf College (Oosterwolde), Actief College (Oud-Beijerland), Vlietland College (Leiden), SG Lelystad, Hogeland College (Uithuizen), Scholengemeenschap Tabor (Hoorn), Charlemagne College (Landgraaf), Twents Carmel College (Oldenzaal), Edith Stein College (Den Haag), Reynaert College (Hulst), Scala College (Alphen aan den Rijn), ROC Aventus (Apeldoorn) en ROC Mondriaan (Delft).

Kinderrechtencollectief
www.kinderrechten.nl

BIJLAGE

Vragenlijst Kinderrechten

Nederland heeft in 1995 beloofd zich te houden aan het VN Verdrag inzake de Rechten van het Kind (VN is een afkorting van Verenigde Naties). Dit jaar moet Nederland aan het VN Comité inzake de Rechten van het Kind rapporteren hoe er in Nederland wordt omgegaan met de rechten jongeren. Dit wordt de Jongeren-rapportage genoemd. Jouw mening wordt meegenomen in de jongerenrapportage. Het invullen van deze vragenlijst duurt ongeveer 25 minuten. Alvast bedankt voor je medewerking!

1. Je bent ☐ een meisje
☐ een jongen

2. Jouw leeftijd is _____

3. Je volgt
☐ Vmbo basis
☐ Vmbo kader
☐ Vmbo gemengde leerweg
☐ Vmbo theoretische leerweg
☐ Mbo beroepsbegeleidende leerweg
☐ Mbo beroepsopleidende leerweg
☐ Havo
☐ Vwo
☐ Anders, namelijk _____

4. In welk land is jouw vader geboren? _____

5. In welk land is jouw moeder geboren? _____

6. In welk land ben je geboren?

7. Hoe lang woon je al in Nederland? _____

Bekend met je rechten

Deze vragen gaan over of je weet dat jongeren rechten hebben. En of je daar meer over wil weten.

8. Stelling: Kinderen en jongeren hebben rechten.

- ☐ Eens
☐ Geen mening
☐ Oneens

9. Heb je gehoord van het Verdrag inzake de Rechten van het Kind?

- ☐ Ja
☐ Nee
☐ Weet ik niet

10. Waar ken je het Kinderrechtenverdrag van? (je mag meerdere antwoorden geven)

- ☐ School
☐ Televisie
☐ Radio
☐ Krant
☐ Internet
☐ Bibliotheek

- ☐ Tijdschrift
☐ Folder of poster
☐ Bekenden (familie, vrienden, kennissen)
☐ Niet van toepassing
☐ Anders, namelijk _____

11. Heb je ooit voorlichting gehad over kinderrechten?

- ☐ Ja, op school
☐ Ja, op televisie
☐ Ja, ergens anders, namelijk _____

- ☐ Nee
☐ Weet ik niet

De rechten die jij belangrijk vindt

De volgende vragen gaan over de kinderrechten die jij belangrijk vindt.

12. Welke kinderrechten kun jij opnoemen? _____

Vraag 13 stond op de volgende pagina.

13. Welke onderstaande rechten horen bij de kinderrechten volgens jou? (je mag meerdere antwoorden geven)
- ☐ Gelijke behandeling van alle kinderen en jongeren
☐ Bescherming tegen geweld (bijv. mishandeling, kinderhandel, -misbruik, verwaarlozing, pesten)
☐ Een eigen plek en privacy (privacy=recht om met rust gelaten te worden, bijv. thuis of op internet)

- ☐ Hulp voor gehandicapten
- ☐ Hulp aan vluchtelingkinderen
- ☐ Bescherming in oorlogssituatie
- ☐ Bescherming tegen zware arbeid
- ☐ Hulp aan kinderen bij politie of kinderen in gevangenissen
- ☐ Gezondheidszorg en hulp
- ☐ Gezond eten en drinken
- ☐ Onderwijs
- ☐ Rust & vrije tijd, spel & recreatie en deelname aan culturele activiteiten
- ☐ Je mening uitspreken
- ☐ Informatie
- ☐ Samenkomen met je vrienden
- ☐ Je eigen geloof
- ☐ Zorg en liefde
- ☐ Ander recht, namelijk _____

14. Welk recht vind je het belangrijkst? (1 antwoord geven)

- ☐ Gelijke behandeling van alle kinderen en jongeren
- ☐ Bescherming tegen geweld (bijv. mishandeling, kinderhandel, -misbruik, verwaarlozing, pesten)
- ☐ Een eigen plek en privacy (privacy=recht om met rust gelaten te worden, bijv. thuis of op internet)
- ☐ Hulp voor gehandicapten
- ☐ Hulp aan vluchtelingkinderen
- ☐ Bescherming in oorlogssituatie
- ☐ Bescherming tegen zware arbeid
- ☐ Hulp aan kinderen bij politie of kinderen in gevangenissen
- ☐ Gezondheidszorg en hulp
- ☐ Gezond eten en drinken
- ☐ Onderwijs
- ☐ Rust & vrije tijd, spel & recreatie en deelname aan culturele activiteiten
- ☐ Je mening uitspreken
- ☐ Informatie
- ☐ Samenkomen met je vrienden
- ☐ Je eigen geloof
- ☐ Zorg en liefde
- ☐ Ander recht, namelijk _____

15. Leg uit waarom: _____

16. Welk recht vind je het een na belangrijkste? (1 antwoord geven)

- ☐ Gelijke behandeling van alle kinderen en jongeren
- ☐ Bescherming tegen geweld (bijv. mishandeling, kinderhandel, -misbruik, verwaarlozing, pesten)
- ☐ Een eigen plek en privacy (privacy=recht om met rust gelaten te worden, bijv. thuis of op internet)
- ☐ Hulp voor gehandicapten
- ☐ Hulp aan vluchtelingkinderen
- ☐ Bescherming in oorlogssituatie
- ☐ Bescherming tegen zware arbeid
- ☐ Hulp aan kinderen bij politie of kinderen in gevangenissen
- ☐ Gezondheidszorg en hulp
- ☐ Gezond eten en drinken
- ☐ Onderwijs
- ☐ Rust & vrije tijd, spel & recreatie en deelname aan culturele activiteiten
- ☐ Je mening uitspreken
- ☐ Informatie
- ☐ Samenkomen met je vrienden
- ☐ Je eigen geloof
- ☐ Zorg en liefde
- ☐ Ander recht, namelijk _____

17. Welk recht zou er bij moeten volgens jou? _____

De rechten die jij het minst belangrijk vindt
De volgende vragen gaan over de kinderrechten die jij het minst belangrijk vindt.

18. Welke van onderstaande rechten vind jij het minst belangrijk in Nederland? (1 antwoord geven)

- ☐ Gelijke behandeling van alle kinderen en jongeren

- ☐ Bescherming tegen geweld (bijv. mishandeling, kinderhandel, -misbruik, verwaarlozing, pesten)
- ☐ Een eigen plek en privacy (privacy=recht om met rust gelaten te worden, bijv. thuis of op internet)
- ☐ Hulp voor gehandicapten
- ☐ Hulp aan vluchtelingkinderen
- ☐ Bescherming in oorlogssituatie
- ☐ Bescherming tegen zware arbeid
- ☐ Hulp aan kinderen bij politie of kinderen in gevangenissen
- ☐ Gezondheidszorg en hulp
- ☐ Gezond eten en drinken
- ☐ Onderwijs
- ☐ Rust & vrije tijd, spel & recreatie en deelname aan culturele activiteiten
- ☐ Je mening uitspreken
- ☐ Informatie
- ☐ Samenkomen met je vrienden
- ☐ Je eigen geloof
- ☐ Zorg en liefde
- ☐ Ander recht, namelijk _____

19. Leg uit waarom: _____

Opkomen voor je rechten

Deze vragen gaan over of je wel eens op moet komen voor je rechten. Wat je dan doet en hoe dat volgens jou beter kan.

20. Heb je wel eens moeten opkomen voor onderstaande rechten? (je mag meerdere antwoorden geven)

- ☐ Gelijke behandeling van alle kinderen en jongeren
- ☐ Bescherming tegen geweld (bijv. mishandeling, kinderhandel, -misbruik, verwaarlozing, pesten)
- ☐ Een eigen plek en privacy (privacy=recht om met rust gelaten te worden, bijv. thuis of op internet)
- ☐ Hulp voor gehandicapten
- ☐ Hulp aan vluchtelingkinderen

- ☐ Bescherming in oorlogssituatie
- ☐ Bescherming tegen zware arbeid
- ☐ Hulp aan kinderen bij politie of kinderen in gevangenissen
- ☐ Gezondheidszorg en hulp
- ☐ Gezond eten en drinken
- ☐ Onderwijs
- ☐ Rust & vrije tijd, spel & recreatie en deelname aan culturele activiteiten
- ☐ Je mening uitspreken
- ☐ Informatie
- ☐ Samenkomen met je vrienden
- ☐ Je eigen geloof
- ☐ Zorg en liefde
- ☐ Ander recht, namelijk _____

21. Vraag je om hulp als je een probleem hebt?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet ik niet

22. Bij wie of waar doe je dat? (je mag meerdere antwoorden geven)

- ☐ Ouders/ verzorgers
- ☐ Andere familie
- ☐ Vrienden
- ☐ Buren
- ☐ Docent
- ☐ Vertrouwenspersoon
- ☐ Kindertelefoon
- ☐ Kinderrechtswinkel
- ☐ Jongeren Informatie Punt
- ☐ Nationale Ombudsman
- ☐ Nationale Kinderombudsman
- ☐ Rechter
- ☐ Bureau Jeugdzorg
- ☐ Raad voor de Kinderbescherming
- ☐ Maatschappelijk werker
- ☐ Geestelijke (bijv. dominee, pastoor, imam)
- ☐ Internet
- ☐ Bij niemand
- ☐ Bij iemand anders, namelijk _____

23. Weet je dat er een kinderombudsman in Nederland is?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet ik niet

24. Weet je wat een kinderombudsman doet?

- ☐ Toe zien dat de Rechten van het Kind worden nageleefd
- ☐ Informatie geven over de Rechten van het Kind
- ☐ Individuele klachten van jongeren behandelen
- ☐ Adviseren over beleid en wetgeving over jongeren
- ☐ Registreren en onderzoeken van klachten over schendingen van kinderrechten

25. Vind je dat je altijd ergens terecht moet kunnen met de vragen die je hebt?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet ik niet

26. In Nederland kunnen volwassenen naar de rechter stappen als ze op willen komen voor hun rechten. Moeten kinderen en jongeren dit ook kunnen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet ik niet

Meebeslissen

Moeten deze vragen erin blijven?

27. Waarover mag je thuis meepraten of zelfs meebeslissen? (je mag meerdere antwoorden geven)

- ☐ Mijn kleding of uiterlijk
- ☐ Mijn schoolkeuze
- ☐ Wat ik op televisie wil zien
- ☐ Met welke vrienden ik omga
- ☐ Wat ik eet of drink
- ☐ Hoe laat ik 's avonds thuis moet zijn

- ☐ Mijn vakantie
- ☐ Mijn zakgeld
- ☐ Gebruik mobiele telefoon
- ☐ Internetgebruik
- ☐ Mijn bijbaan
- ☐ Anders, namelijk _____

28. Waarover mag je in je buurt meepraten? (je mag meerdere antwoorden geven)

- ☐ Plekken om te sporten
- ☐ Gezellig plein of hangplekken
- ☐ Jongerencentrum
- ☐ Straatfeest of sportevenement
- ☐ Vakantieactiviteiten
- ☐ Verkeer op straat
- ☐ Huiswerkklas
- ☐ Niks
- ☐ Anders, namelijk _____

29. Waarover mag je op school meepraten?

30. Geef bij elke regel aan hoe serieus zij jou, als jongere, nemen:

	Serieus	Niet serieus	Geen mening
Ouders	☐	☐	☐
Buurtbewoners	☐	☐	☐
Docenten	☐	☐	☐
Media	☐	☐	☐
Werkgevers	☐	☐	☐
Politiek	☐	☐	☐
Hulpverleners	☐	☐	☐
Politie	☐	☐	☐

Rechten van jongeren in kwetsbare situaties

De laatste vragen gaan over de rechten van jongeren in kwetsbare situaties.

31. Van welke jongeren zijn volgens jou de rechten niet goed geregeld? (je mag meerdere antwoorden geven)

- ☐ Gehandicapte kinderen
- ☐ Gevluchte kinderen
- ☐ Kinderen met problemen thuis

- ☐ Kinderen in een tehuis
- ☐ Kinderen in een gevangenis
- ☐ Kinderen met ouders met een laag inkomen of uitkering
- ☐ Langdurig zieke kinderen
- ☐ Kinderen van gescheiden ouders

32. Hoe denk je dat de rechten van gehandicapte kinderen zijn geregeld?

- ☐ Goed
- ☐ Gewoon
- ☐ Slecht
- ☐ Weet ik niet

33. Hoe denk je dat de rechten van gevluchte kinderen zijn geregeld?

- ☐ Goed
- ☐ Gewoon
- ☐ Slecht
- ☐ Weet ik niet

34. Hoe denk je dat de rechten van kinderen met problemen thuis zijn geregeld?

- ☐ Goed
- ☐ Gewoon
- ☐ Slecht
- ☐ Weet ik niet

35. Hoe denk je dat de rechten van kinderen in een tehuis zijn geregeld?

- ☐ Goed
- ☐ Gewoon
- ☐ Slecht
- ☐ Weet ik niet

36. Hoe denk je dat de rechten van kinderen in een gevangenis zijn geregeld?

- ☐ Goed
- ☐ Gewoon
- ☐ Slecht
- ☐ Weet ik niet

37. Hoe denk je dat de rechten van kinderen met ouders met een laag inkomen of uitkering zijn geregeld?

- ☐ Goed
- ☐ Gewoon
- ☐ Slecht
- ☐ Weet ik niet

38. Hoe denk je dat de rechten van langdurig zieke kinderen zijn geregeld?

- ☐ Goed
- ☐ Gewoon
- ☐ Slecht
- ☐ Weet ik niet

39. Hoe denk je dat de rechten van kinderen van gescheiden ouders zijn geregeld?

- ☐ Goed
- ☐ Gewoon
- ☐ Slecht
- ☐ Weet ik niet

40. Zou je meer voorlichting over kinderrechten willen?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Weet ik niet

41. Wil je nog iets kwijt over deze vragenlijst?

Bedankt voor het invullen!
We verloten 10 cadeaubonnen van 20 euro. Het loten gaat via de docent die onze contactpersoon is. De resultaten zijn in juni 2012 op www.njr.nl te zien. Voor vragen en suggesties kan je mailen naar panel@njr.nl

NJR
Kromme Nieuwegracht 58
3512 HL Utrecht
tel. 030 230 35 75
fax 030 230 35 85
info@njr.nl
www.njr.nl

Kinderrechtencollectief
www.kinderrechten.nl